

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
บ้านมะเรียงน้อย หมู่ 1 ตำบลพะเนา อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา

นางสุชาดา ชนะพะเนาวิ

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

สุชาดา ชนะพะเนาวิ : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
บ้านมะเรียงน้อย

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัดดา โกรติ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นรายงานการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านมะเรียงน้อย หมู่ 1 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยมี วัตถุประสงค์หลัก 4 ประการ คือ 1.) กระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้แก่ การมีกองทุนความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน กระบวนการพึ่งพาตนเอง เศรษฐกิจของหมู่บ้านได้รับการกระตุ้นและมีภูมิคุ้มกัน และควมมีศักยภาพและความเข้มแข็ง 2.) ปัจจัยด้านบวก และด้านลบที่มีผลต่อการบรรลุเป้าหมาย 3.) การสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ และ 4.) ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน

การประเมินใช้หลักการตามแบบ CIPP โมเดล ได้แก่ บริบทรายบุคคลและหมู่บ้าน ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต โดยใช้ข้อมูลที่รวบรวมได้ระหว่างเดือนธันวาคม 2544 ถึงเดือน กันยายน 2545 จากแบบรายงานบริบท รวม 12 แบบ จากกลุ่มตัวอย่างประชากรร้อยละ 50 ของครัวเรือน การรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ และการจัดเวทีชาวบ้าน

ผลการประเมินโครงการพบว่า 1.) ระบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านบรรลุตามเป้าหมายในระดับที่น่าพอใจ มีการเรียนรู้พึ่งพาตนเอง ใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ยังต้องการความช่วยเหลือและคำแนะนำจากภาครัฐอยู่ 2.) ปัจจัยด้านบวก คือ มีเจ้าหน้าที่ภาครัฐให้คำแนะนำในการจัดระเบียบกองทุน และประสบการณ์จากการที่หมู่บ้านมีกองทุนเดิม ส่วนปัจจัยด้านลบ คือ ขาดคนที่เข้ามาช่วยการบริหารจัดการกองทุน เนื่องจากไม่มีค่าตอบแทน เสียเวลาประกอบอาชีพของตน การมีหนี้สินเดิม ทำให้การชำระคืนเงินกู้ไม่ตรงเวลา ทำให้ศักยภาพและความเข้มแข็งของกองทุนไม่ดีเท่าที่ควร เป็นต้น 3.) เกิดการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ เช่น โครงการ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ 4.) ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน ตามระดับข้อมูลที่พบ คือ ความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน ความซื่อสัตย์ การยอมรับความคิดเห็นของชุมชน เป็นต้น

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

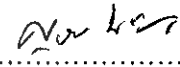
หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(ผศ.ดร.ลัดดา ไกรติ)

กรรมการสอบ

.....
(อ.ศุภฤกษ์ พิพัฒน์นากุล)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

.....
(รองศาสตราจารย์ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

๗ ๓๐ ๒๕๖๕

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคลและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิ เช่น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัดดา โกรติ อาจารย์เทศน์ประจำตำบลพะเนา อาจารย์ ดร.พัฒนา กิติอาสา, อาจารย์สุรียา สมุทรปดี, อาจารย์ ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข และคณาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านวิชาการ คุณเอกราช ยานอุบล พัฒนาการ ตำบลพะเนา ที่ได้คำปรึกษาทางด้านวิชาการ และการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้านที่ให้ข้อมูล, อำนวยความสะดวก และขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้านพะเนา หมู่ที่ 5 ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ด้านข้อมูลต่าง ๆ เป็นอย่างดี

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมให้การศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

สุชาดา ชนะพะเนา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ

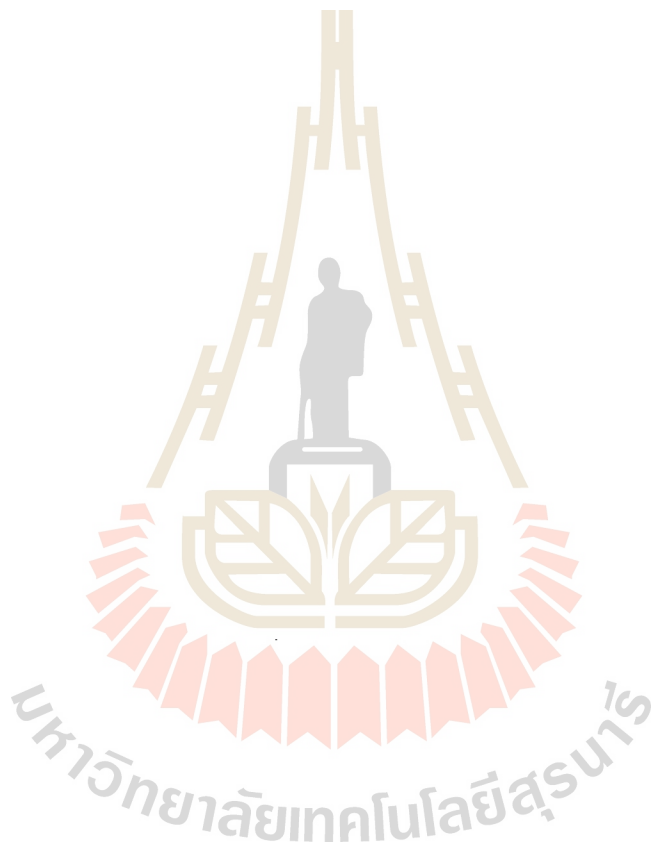
เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
หน้าอำนวยการ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญแผนภาพ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
บทที่ 1 บทนำ	
1. หลักการและเหตุผล.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมิน.....	2
3. กรอบแนวคิดทฤษฎี.....	3
4. วิธีดำเนินการ.....	3
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ.....	3
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชน.....	6
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	7
3. แบบติดตามสังเกตการณ์ คัดเลือกคณะกรรมการ.....	6
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียน และประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	8
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน : กรณีศึกษาบ้านมะเรียงน้อย หมู่ 1.....	8
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	10
7. หลักการประเมินโครงการแบบชีพพีโมเดล.....	11
8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพกองทุน.....	13
9. เอกสารอื่นที่อ้างอิง.....	14

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ 3	21
1. วิธีการประเมินโครงการ	21
1.2 รูปแบบการประเมินโครงการ	21
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	26
3. เครื่องมือในการประเมิน	26
4. ตัวแปรและตัววัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ	30
3.1 ตัวชี้วัด และตัวแปรที่ศึกษา	31
4. แหล่งข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล	31
4.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	32
5. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	32
6. วิเคราะห์ข้อมูล	32
บทที่ 4 ผลการติดตามประเมินโครงการ	36
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน	36
1.1 บริบทระดับประเทศ	36
1.2 บริบทระดับชุมชน	37
2. ผลการประเมินบริษัทโดยภาพรวม	40
3. ผลการประเมินการดำเนินงานของผู้ดูแลแต่ละราย	41
3.1 ผลการประเมินผลข้อมูลระดับรายบุคคล	44
4. สรุป การบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	46
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	49
1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	49
2. วิธีดำเนินงาน	49
3. ผลการดำเนินงาน	49
4. อภิปรายผล	50
5. ข้อเสนอแนะ	52
บรรณานุกรม	53
ภาคผนวก	54

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิเกี่ยวกับหน่วยระบบ A	
การบริหารจัดการ และแนะนำส่งเสริมผู้กู้.....	24
แผนภูมิเกี่ยวกับหน่วยระบบ B	
กระบวนการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย.....	25

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางประชากรหมู่บ้านมะเรียงน้อยหมู่ 1 ต.พะเนา.....38

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติขึ้น ซึ่งมี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี และถือว่าเป็นนโยบายเร่งด่วนโดยจัดตั้งในรูปแบบ กองทุนเงินล้าน ต่อสู้กับปัญหาความยากจนของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศที่กำลังเผชิญ อยู่ เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มการแก้ไขปัญหาโดยรัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมืองกองทุนละ 1 ล้านบาท และมีการทำประชาคม เพื่อให้ได้มาซึ่งระเบียบกองทุนตลอด จนมีการเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนอีกด้วย

จากความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้จัดตั้งกองทุนตลอดจนได้รับการอนุมัติ ให้ตั้งกองทุนรับการจัดสรรโอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้ว หรือชุมชนที่ยังไม่ได้ รับการอนุมัติก็ตาม การพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนากองทุนไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนเป็นภารกิจที่ต้อง ดำเนินการสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติโดยให้ทุนการศึกษาแก่บัณฑิตเพื่อการศึกษาหลักสูตรการจัดการและการประเมินโครงการ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ กำหนดการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งจะช่วยให้นโยบาย กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้แก่ผู้จบการศึกษา ระดับปริญญาตรีซึ่งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับล่างอีกทางหนึ่งและส่งเสริมให้บัณฑิตที่ ต้องการพัฒนাব้านเกิดมีโอกาสกระทำได้ อีกทั้งบัณฑิตได้มีการยกระดับการศึกษาควบคู่กับ การปฏิบัติงานในพื้นที่ที่สมควรให้สถาบันการศึกษาทั้งในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการและ ทบวงมหาวิทยาลัยจัดทำหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารการจัดการการวิเคราะห์ การวิจัยและประเมินผลโครงการจากการเรียนรู้ชุมชนและผู้จบหลักสูตรจะได้รับ “ประกาศนียบัตรบัณฑิต” (การจัดการ และการประเมินโครงการ)

บ้านมะเรียงน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เป็นพื้นที่หนึ่งที่ได้รับ การจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท มีกระบวนการในการจัดการบริหารเงินกองทุนของหมู่บ้าน ของตัวเองอย่างมีประสิทธิภาพ และประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด จึงสมควรมีการ ประเมินกองทุนหมู่บ้านนี้ขึ้น เพื่อให้เห็นถึงความสำเร็จ ตลอดจนถึงจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงเพื่อ เป็นแนวทางในการพัฒนาบริหารจัดการกองทุนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

การประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้าน บ้านมะเร็งน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังต่อไปนี้

2.1 เพื่อศึกษาการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : บ้านมะเร็งน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ในประเด็นต่อไปนี้

2.1.1 บ้านมะเร็งน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือสวัสดิการของสมาชิก

2.1.2 บ้านมะเร็งน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

2.1.3 บ้านมะเร็งน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเองมีการสร้างศักยภาพของตนเองและมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

2.1.4 เศรษฐกิจของบ้านมะเร็งน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้รับการกระตุ้นและภูมิคุ้มกัน

2.1.5 ประชาชนในบ้านมะเร็งน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายตามข้อ 2.1

2.3 เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กร เพื่อการเรียนรู้และการเกิดความเชื่อมโยงระหว่างกันในกลุ่มบ้าน ตำบล

2.4 เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในบ้านมะเร็งน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา และระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัด ซึ่งกำหนดโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

3. กรอบความคิดทฤษฎี

กรอบความคิดทฤษฎีที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ได้แก่แนวคิดรูปแบบของ สตฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ที่เรียกว่า ชิพป์โมเดล (CIPP Model) ซึ่งมีอักษรย่อที่มีความหมายดังนี้

C	ย่อมาจาก Context	คือ	บริบท รายบุคคลและหมู่บ้าน
I	ย่อมาจาก Input	คือ	ปัจจัยนำเข้า
P	ย่อมาจาก Process	คือ	กระบวนการ
P	ย่อมาจาก Product	คือ	การผลิต

เมื่อนำชีพชีพโมเดล มาประยุกต์ใช้กับองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านสามารถแสดงรายละเอียดได้ตามแผนภูมิต่อไปนี้

4. วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง:บ้านมะเรียงน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : บ้านมะเรียงน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
2. ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในชุมชนท้องถิ่นที่ ผู้ทำสารนิพนธ์ปฏิบัติงาน
3. ใช้ชีพชีพโมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล
4. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยข้อมูลบางส่วนจาก แบบรายงานต่างๆ (บร.)
5. ประมวลวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ชีพชีพโมเดล
6. สรุปผลการดำเนินงานและจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบการจัดทำสารนิพนธ์

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

ผลการศึกษานี้จะได้ประโยชน์ดังนี้

1. ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : บ้านมะเรียงน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
2. ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจปัจจัยต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : บ้านมะเรียงน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
3. ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและแนวทางวัดความสำเร็จในโครงการพัฒนาต่างๆ ระดับหมู่บ้านและชุมชน
4. ผู้ทำสารนิพนธ์ ได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาที่มีระเบียบวิธีที่เป็นวิทยาศาสตร์อันจะนำไปสู่การคิด วิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบได้

นิยามศัพท์เฉพาะ

กองทุนหมู่บ้าน หมายถึง กองทุนหมู่บ้านมะเร็งน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง เป็นกองทุนที่เกิดตามนโยบายของรัฐบาลได้จัดสรรเงินอุดหนุน 1 ล้านบาท ให้แก่หมู่บ้าน และชุมชนเมืองตามนโยบายของรัฐบาล เพื่อทำหน้าที่เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน และประกอบด้วย เงินฝากสมทบ เงินออมทรัพย์สัจจะ และเงินฝากค่าลงหุ้น ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านอยู่ภายในหมู่บ้านมะเร็งน้อย

สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง บุคคลที่อาศัยอยู่ภายในหมู่บ้านมะเร็งน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง ไม่น้อยกว่า 2 ปี ก่อนการจัดตั้งกองทุน และสมัครเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน โดยเสียค่าสมัครตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้าน ชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า 50 บาท ต่อปี และชำระค่าออมทรัพย์ 100 บาทต่อปี

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง กรณีศึกษาหมู่บ้านมะเร็งน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง ที่ผ่านการคัดเลือกจากสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน โดยใช้มติเสียงส่วนใหญ่ไม่ต่ำกว่า 3 ใน 4 ของจำนวนสมาชิก โดยให้มีคณะกรรมการในสัดส่วน ชาย 7 คน หรือ หญิง 8 คน หรือ ชาย 8 คน หญิง 7 คน แล้วแบ่งหน้าที่ให้รับผิดชอบในแต่ละส่วนของกองทุน

ประธานกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมะเร็งน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง ที่ได้รับการคัดเลือกโดยใช้วิธีโหวตเสียงจากคณะกรรมการกองทุนทั้ง 15 คน เพื่อคัดเลือกให้ผู้ที่เสียงข้างมากได้รับเลือกเป็นประธานกองทุนหมู่บ้าน และมีหน้าที่เป็นประธานในการประชุมคณะกรรมการกองทุน และแต่งตั้งคณะอนุกรรมการกองทุนเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามมติที่คณะกรรมการกองทุนมอบหมาย

ครัวเรือน หมายถึง ครอบครัวตามทะเบียนบ้าน อันประกอบไปด้วย บิดา มารดา สามี ภรรยา บุตร เป็นต้น อยู่รวมกัน

หัวหน้าครัวเรือน หมายถึง ผู้ที่มีชื่อเป็นเจ้าบ้านตามทะเบียนบ้าน

ผู้แทนครัวเรือน หมายถึง หัวหน้าครัวเรือน หรือบุคคลในครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมอบหมายเป็นหนังสือให้เป็นผู้แทนครัวเรือน

เงินฝากสัจจะ หมายถึง เงินที่สมาชิกตกลงที่จะฝากหรือออมไว้กับกองทุน ตามแต่จะตกลงกันโดยถือว่าเงินออมเป็นเงินสะสมและจะออมหรือปิดบัญชีได้ก็ต่อเมื่อพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิกตามระเบียบหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนด

ทฤษฎี หมายถึง ข้ออธิบาย หรือคาดคะเนปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง อันเป็นผลเนื่องมาจากการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ซึ่งสามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ ทฤษฎีจึงเป็นทั้งความรู้ ความจริง และนำมาเป็นแนวทางในการคาดคะเน หรือทำนายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างถูกต้อง

บริบท หมายถึง เป็นการศึกษา และมองภาพชุมชนท้องถิ่นอย่างองค์รวมเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วยหน่วยขององค์การหรือหน่วยเปลี่ยนแปลงสภาพที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่น มีปัจจัยนำเข้า หน่วยนำออก ผลผลิต ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษาบ้านมะเรียงน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ทั้งที่เป็น นโยบาย หลักการ ระเบียบต่างๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีการประเมินและหลักวิชาที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สรุปได้เป็น 9 ด้าน ดังนี้

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1. นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพและสร้างความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน จะเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ ฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

2. หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ชุมชนสามารถกำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยภูมิปัญญาของตนเอง มีความรับผิดชอบ เรียนรู้การอยู่ร่วมกันในชุมชน กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตย เป็นพื้นฐานรากแก้วของชุมชน เสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

3. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชน พัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่ายเป็นเงินบรรเทาเหตุฉุกเฉิน ความจำเป็นเร่งด่วน พัฒนาขีดความสามารถในการจัดการบริหารกองทุนด้วยตนเอง สามารถพึ่งพาตนเอง มีความริเริ่มเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน สร้างความสามัคคีของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชน

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

4. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

เป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดการและการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) และระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) ระเบียบทั้งหมดอยู่ใน พ.ศ. 2544 (รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” โดยมีชื่อย่อว่า “กทบ.” ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน และเป็นผู้ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตำแหน่งต่าง ๆ ตามที่นายกรัฐมนตรีได้มอบหมาย มีผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการ เลขาธิการนายกรัฐมนตรีเป็นกรรมการ และเลขานุการคณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการจำนวนไม่เกิน 3 คน ให้มีที่ปรึกษาคณะกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของกรรมการจำนวนอย่างน้อย 3 คน แต่ไม่เกิน 7 คน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ อยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี และอาจจะได้รับแต่งตั้งอีก (รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

หมวดที่ 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

สำนักงานมีอำนาจหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน รวบรวม และวิเคราะห์ ข้อมูลต่าง ๆ ดำเนินการประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ และจัดให้มีการประชุม ชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุน รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงาน เสนอต่อคณะกรรมการต่อไป (รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

3. การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุนจะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กล่าวว่าจะต้องมีครัวเรือน 3 ใน 4 ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม และคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เป็นไปตามมติที่ประชุม

สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนจะต้องเป็นไปตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 มีอยู่ 6 ประการ เป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน และอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลา 2 ปี ก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการกองทุน และมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ ปฏิบัติอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษา เว้นแต่ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท ไม่เป็นผู้ที่ไม่ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 58 วรรคสองของรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

4. การขอขึ้นทะเบียน และประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน

การขอขึ้นทะเบียน และประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านและชุมชนเมือง คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระเบียบข้อบังคับสำหรับใช้ในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทู่นในการดำเนินงาน แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กรณีศึกษา หมู่บ้านมะเรียงน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จ.นครราชสีมา
ที่ตั้ง

ที่ทำการกองทุน ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 38 หมู่บ้านมะเรียงน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

วัตถุประสงค์

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน เพื่อการลงทุนในการพัฒนาอาชีพ การสร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉิน และจำเป็นเร่งด่วน
2. เพื่อส่งเสริม และพัฒนาหมู่บ้านให้รู้จักการจัดระบบบริหารกองทุนตนเอง
3. เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ในการถือหุ้น การฝากเงินสัจจะและการฝากเงินออม
4. เพื่อให้หมู่บ้านรู้จักพึ่งพาตนเองมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์รู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง
5. เพื่อเพิ่มศักยภาพ และความเข้มแข็งของหมู่บ้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้

แหล่งที่มาของกองทุน

แหล่งที่มาของกองทุนหมู่บ้านมะเร็งน้อย หมู่ที่ 1 ประกอบด้วย

1. เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ
2. เงินค่าหุ้นของสมาชิก
3. เงินฝากสัจจะของสมาชิก
4. เงินกู้ยืม
5. ดอกผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน
6. ค่าธรรมเนียมแรกเข้าของสมาชิก
7. เงินสมทบจากกลุ่ม หรือองค์กรสมาชิก
8. เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่กองทุนได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพันหรือภาระติดพันอื่นใด

คุณสมบัติของสมาชิก กองทุนหมู่บ้านมะเร็งน้อย หมู่ที่ 1 ได้มาจาก

1. เป็นผู้มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ และพำนัก หรือพักอาศัยอยู่ในบ้านมะเร็งน้อย เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี ก่อนการจัดตั้งกองทุน
2. เป็นผู้มีนิสัยอันดีงาม มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุน และสนใจที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมของกองทุน
3. เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
4. เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุนได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก
5. อดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ
6. มีเงินสัจจะ และถือหุ้นอย่างน้อย 5 หุ้น แต่ต้องไม่เกินหนึ่งในห้าของจำนวนหุ้นทั้งหมดที่มีอยู่ในกองทุน

การสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน บ้านมะเรียงน้อย หมู่ที่ 1

1. ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุน
2. เสียเงินค่าสมัคร/ค่าธรรมเนียมแรกเข้า จำนวน 50 บาท และเงินออมทรัพย์ 50 บาท (หุ้่นละ 50 บาท)
3. ประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้านลงชื่อรับรอง

การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก กองทุนหมู่บ้านมะเรียงน้อย หมู่ที่ 1

1. ตาย
2. ลาออก
3. ต้องโทษให้ล้มละลาย หรือจำคุก
4. ไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับของกองทุน
(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. สมาชิกที่ประสงค์จะกู้เงินจากกองทุนต้องจัดทำคำขอกู้ โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน
2. คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกิน 20,000 บาท
3. ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกิน 20,000 บาท ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยต่อไป
4. การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทน ให้ผู้กู้ชำระให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี
5. ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทนเงินฝาก และเงินกู้ยืมอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก
(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

กรณีกองทุนหมู่บ้านมะเรียงน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง มีเกณฑ์สำหรับการพิจารณาเงินกู้ ดังนี้

1. ประวัติ และอุปนิสัยของสมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุน ต้องเป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์ ขยันหมั่นเพียร ตั้งใจทำมาหากิน ไม่เคยโกงเงินคนอื่น ไม่เล่นการพนัน ไม่มีประวัติเสียหายทางการเงิน มีความรู้ และมีประสบการณ์ในธุรกิจที่ทำ

2. บุคคลที่จะค้ำประกันควรมีความน่าเชื่อถือ มีฐานะทางการเงินดีพอที่จะสามารถชำระหนี้แทนได้ หรือถ้าเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกัน ก็ต้องมีสภาพคล่องสูง คือสามารถขายได้ง่าย บุคคลค้ำประกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

3. ต้องระบுவัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านตามโครงการอย่างชัดเจน

4. พิจารณาความเป็นไปได้ของโครงการว่าสามารถดำเนินการได้จริง มีความเป็นไปได้ทางการตลาด มีความคุ้มค่าต่อการลงทุน และพิจารณาว่าโครงการเหมาะสมกับจำนวนเงินที่ระบุไว้ในคำขอกู้หรือไม่

5. มีคุณสมบัติครบตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านกำหนด

7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชิพฟ์โมเดล

1. รูปแบบการประเมินแบบชิพฟ์โมเดล

จำเนียร สุขหลาย และคณะได้สรุป"รูปแบบการประเมินแบบชิพฟ์โมเดล"ในหนังสือรวบรวมบทความทางการประเมินโครงการ [สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (บรรณาธิการ), 2544. 221-234] ดังนี้

1. การดำเนินกิจกรรมของโครงการ

2. การประเมินโครงการ

3. การตัดสินใจ

สต๊ฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) ได้เสนอแบบจำลอง CIPP เพื่อประเมินโครงการซึ่งได้ให้ความหมายของการประเมินผลว่า เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ สต๊ฟเฟิลบีมได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมินแบบชิพ (CIPP Model) ที่มาจากอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของประเด็นที่จะประเมินซึ่งรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินบริบท หรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมิน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยี และแผนการของการดำเนินงาน

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมิน เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมิน เพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการรวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

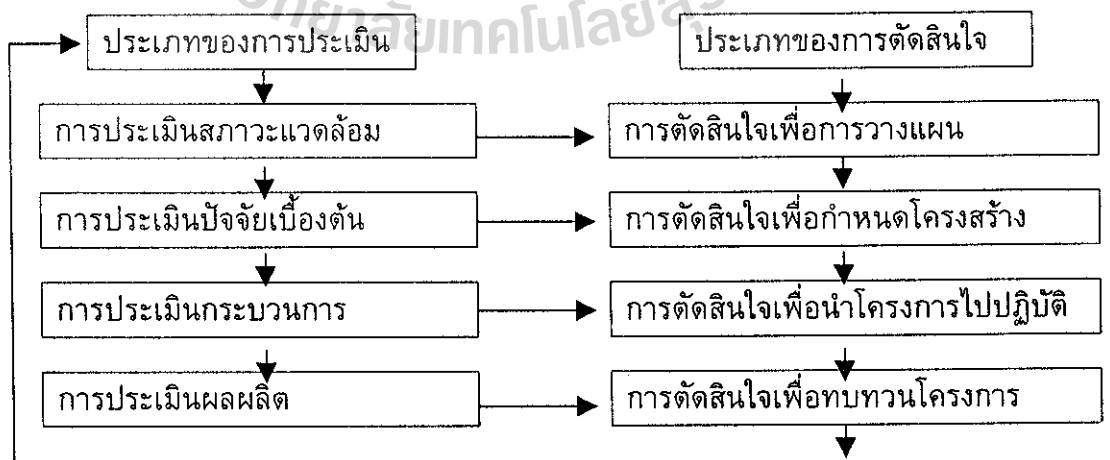
1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ ล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

สตีฟเฟิลบีม ได้นำเสนอแผนภูมิ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจ และการประเมินกับการตัดสินใจ ดังแผนภูมิ

แผนภูมิ ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมิน และการตัดสินใจของสตีฟเฟิลบีม

8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติกองทุนแล้วเสร็จ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดการทุนการศึกษาแก่นักศึกษา ให้เข้าศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา

โดยเนื้อหาหลักสูตร จะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและการประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์ และรวมถึงการเรียนรู้ชุมชน การประเมิน และพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยกระบวนการของการศึกษานักศึกษา เพื่อเข้าไปช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาและติดตามประเมินผลวิจัยนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างศักยภาพ และยกระดับการศึกษาของบัณฑิต ให้มีทักษะในการบริหารจัดการซึ่งเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อีกทางหนึ่ง และให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูลหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

ผลประโยชน์ของโครงการ

1. ผู้ได้รับผลประโยชน์จากโครงการคือผู้สำเร็จการฝึกอบรม ซึ่งได้รับประกาศนียบัตรบัณฑิต หลักสูตรการบริหารจัดการโครงการ โดยใช้ชุมชนเป็นห้องเรียน มีการเรียนรู้ ปฏิบัติงานและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ ซึ่งมีประสบการณ์จริงในการนำไปใช้การทำงานต่อไปนอกจากนี้ ยังมีโอกาสหางานได้ง่ายขึ้น และมีโอกาสได้รับการจ้างงานจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติหรืออบต. และสามารถนำประกาศนียบัตรไปใช้เป็นหน่วยกิตสมทบ ในการศึกษาต่อระดับปริญญาโทได้

2. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีการบริหารจัดการกองทุนที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีกระบวนการศึกษาริวิจัยเชิงปฏิบัติการ การติดตามประเมินผล และส่งเสริมการพัฒนานโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองซึ่งเป็นการเสริมสร้างกิจกรรมของนโยบายที่มีอยู่ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

9. เอกสารที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

9.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

เป็นการศึกษาชุมชนให้พัฒนาตนเองและการนำไปสู่การพัฒนาชุมชนและสังคมให้ประชาชนทุกท่านมีส่วนร่วมคนในชุมชนที่เข้าร่วมในกระบวนการ ควรจะเป็นคนที่มาจากทุกกลุ่มทุกเพศ ทุกสถานะภาพ โดยเฉพาะผู้หญิง คนยากจน คนด้อยการศึกษา และคนด้อยโอกาส ความเข้าใจปัญหาพื้นฐานของประชาชนและปัญหาสภาพพื้นที่ของแต่ละท้องถิ่น ดังนั้นกระบวนการทำงานวิจัยและพัฒนาโดยเน้นหลักการพัฒนาโดยประชาชนมีส่วนร่วม ก็คือกระบวนการเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน ระหว่างนักวิชาการ / นักวิจัย เจ้าหน้าที่ของรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชนและประชาชนในการที่จะร่วม เพื่อปลุกจิตสำนึกให้คนในชุมชน ได้ตระหนักในปัญหาของตนเอง และบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตนมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาของตนเอง และชุมชน เพื่อร่วมกับชุมชนในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองเพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่มและการทำงานร่วมกันในการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาชุมชน อีกทั้งผลักดันให้กิจกรรมทั้งหมดดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมดังกล่าวมาแล้วนั้น เป็นการช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนได้เรียนรู้ปัญหา แนวทางแก้ปัญหาการพัฒนาตนเอง และความต้องการของคน โดยมีนักวิจัย นักพัฒนา หรือผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ร่วมกันศึกษาและกำหนดปัญหา เพื่อตัดสินใจและหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ทำให้เกิดกิจกรรมชุมชนที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ไม่ชะงักงัน ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน และเกิดการนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติร่วมกันระหว่างนักวิชาการ และคนในชุมชนอย่างแท้จริง

9.2 ความเข้มแข็งของชุมชน

ศึกษาการมีบทบาทของคนในชุมชนควรมีบทบาทเป็นตัวหลักในการเลือกกำหนดลำดับความสำคัญของปัญหาแนวทางแก้ไขและกำหนดโครงการหรือกิจกรรมที่จะพัฒนาในทางที่ชุมชนเป็นผู้กำหนด และเพื่อเป็นการไปสู่ชุมชนชุมชนแห่งการเรียนรู้ ฐานข่าวสาร เศรษฐกิจ สังคม การเมือง สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน ร่วมกันคิด ร่วมตัดสินใจ ติดตามและประเมินผลการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน โดยผ่านกระบวนการของชุมชน ร่วมมือและประสานการทำงานพัฒนาไปด้วยกันจะทำให้เกิดข้อตกลงที่จะทำงานร่วมกันในทิศทางเดียวกันของคนในชุมชน ซึ่งหากมีการลงมือทำตามข้อตกลงนี้อย่างต่อเนื่อง ชุมชนก็จะมีประสบการณ์เพิ่มพูนขึ้น

ความต้องการของชุมชนและการประเมินทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อนำทรัพยากรเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตลอดจนการตัดสินใจ การเจรจาต่อรอง และการจัดการเพื่อการทำโครงการใหม่ มีการวิเคราะห์โดยการประเมินจากความต้องการของชุมชน และการประเมินทรัพยากรชุมชน จะทำให้ชาวบ้านได้ทางเลือกหรือโครงการที่ควรดำเนินการในเรื่องนโยบายของทรัพยากรที่มีอยู่

ลักษณะชุมชนเข้มแข็ง

- 1) สมาชิกในชุมชนทุกคนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง
- 2) มีจิตสำนึกการพึ่งพาตนเอง เอื้ออาทร รักและห่วงใยซึ่งกันและกันอีกทั้งพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนเองและชุมชน
- 3) เลือกกำหนดผู้นำชุมชน ผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผู้แทนชุมชนที่หลากหลายด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง
- 4) มีกระบวนการชุมชนที่มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชนซึ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรชุมชนในลักษณะเปิดกว้าง โปร่งใสและมีการแสดงความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้สำหรับสมาชิกทั้งหมด
- 5) สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ร่วม ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามและประเมินผลการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชน
- 6) สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน
- 7) มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วย การพัฒนาทุกๆด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งตนเอง เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกๆ คนและหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 8) การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุดไม่ใช้การพึ่งพาตลอดไป
- 9) มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้าน / ชุมชนอื่นๆ ท้องถิ่น ภาครัฐราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการและอื่นๆ ในลักษณะการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียม

ดังนั้นชุมชนเข้มแข็ง คือ ชุมชนที่มีศักยภาพ มีความรัก ความสามัคคี จงรักภักดีต่อชุมชนทุกคนใฝ่เรียนรู้มุ่งพัฒนาตนเอง ให้ความสำคัญพลังสติปัญญา เพื่อการพึ่งพาตนเองในทุกด้าน รู้จักวางแผนจัดการทรัพยากรแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ทุกคนมุ่งหวังประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนชุมชนมีเสถียรภาพ มีสันติสุขและมีคุณธรรมนำชีวิต

9.3 เครือข่ายองค์กรการเรียนรู้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา จะเน้นที่ผลประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และตัวคนที่เข้าร่วมในกระบวนการให้มีความสามารถในการวิเคราะห์ การตัดสินใจ และพัฒนาศักยภาพในการแก้ไขปัญหาของชุมชนได้มากยิ่งขึ้น จะเริ่มจากสิ่งที่ชาวบ้านรู้ ชาวบ้านคิด รู้สึก และเชื่อเช่นนั้น แล้วค่อย ๆ จัดกระบวนการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ข้อมูลระหว่างกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการพัฒนาสถาบันของชุมชนและศักยภาพของชาวบ้านขึ้นอยู่กับสถาบัน

ในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ การวางแผนและทำงานจึงควรทำร่วมกับองค์กรท้องถิ่น และพัฒนาศักยภาพขององค์กรท้องถิ่นจากการเรียนรู้การทำงานของนักพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน

ต่อเนื่องไปจนถึงการทำงานและประเมินผลที่เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างคนในชุมชนและคนนอกชุมชน การจัดเวทีประชาคมระหว่างประชาชน องค์กรชุมชน และเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งจะนำไปสู่การร่วมมือกันพัฒนาชุมชนของตนให้ดีขึ้น หรือกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม

9.4 ประชาคม

เป็นการศึกษาชุมชนที่คนภายในชุมชนเป็นผู้ศึกษาวิเคราะห์เอง โดยผ่านกระบวนการเสวนากลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ โดยประชาชนมีส่วนร่วมในกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดแนวทางการดำเนินงาน นักพัฒนาจะมีบทบาทเป็นเพียงผู้อำนวยการความสะดวกในกระบวนการเสวนา เรียนรู้ (Facilitator) มากกว่าเป็นประธาน หรือผู้นำ และต้องอยู่ร่วมในกระบวนการตั้งแต่ต้นจนจบ

9.5 การพัฒนาที่ยั่งยืน

ศึกษาการช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนได้เรียนรู้ปัญหา แนวทางแก้ปัญหา การพัฒนาตนเอง และความต้องการของคน โดยมีนักวิจัย นักพัฒนา หรือผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ร่วมกันศึกษาและกำหนดปัญหา เพื่อตัดสินใจและหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ทำให้เกิดกิจกรรมชุมชนที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน และคนในชุมชนอย่างแท้จริง

การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ตรงกับ ความต้องการ ตามความจำเป็นในปัจจุบัน และสามารถรองรับความต้องการและหรือ ความจำเป็นในอนาคต ได้ด้วย นอกจากนี้จะต้องครอบคลุมมาตรการ การรักษามรดกทางทรัพยากร ปกป้องสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับท้องถิ่น การพัฒนาที่ทำให้ประชากรมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างแท้จริง ภายในระบบนิเวศน์วิทยาที่สามารถจะรองรับการดำเนินชีวิต ต่อไปทั้งนี้ ต้องควบคู่ไปกับระบบเศรษฐกิจแบบยั่งยืน ซึ่งเป็นเศรษฐกิจที่มุ่งรักษาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติด้วยการปรับตัว ยกกระดับความรู้ ปรับปรุงองค์กรปรับประสิทธิภาพ ทางเทคนิค และเซาว์ปัญญา

อีกในหนึ่งของการพัฒนา หมายถึง รูปแบบการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรที่มีการจัดสรรการใช้ประโยชน์ที่มีอยู่ในปัจจุบันอย่างเหมาะสมไม่ก่อให้เกิดภาวะความเสี่ยงแก่คนรุ่นหลัง

หลักของการพัฒนาที่ยั่งยืน

- เน้นคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา
- ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแนวทางในการดำเนินงาน
- เน้นการพัฒนาความคิดสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบ

แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

- ปลุกฝังจิตสำนึก
- ถ่ายทอดจิตสำนึกสู่เยาวชน
- การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างระมัดระวัง
- การจัดระบบดูแลรักษาในระยะยาว

และได้ดัดดองมาจากหนังสือเขียนโดย สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ชื่อ ทฤษฎีและกลยุทธ์พัฒนาสังคม (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2543: 80-87)

การพัฒนาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยสาระสำคัญของแนวคิดสามารถจะช่วยสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนได้โดยเฉพาะการพิจารณาประเด็นหลักต่อไปนี้

1. ประเด็นที่ตัว“คน”จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน เพราะเมื่อคนมีความเจริญทางปัญญาสามารถจะช่วยสร้างความเจริญได้เอง นับได้ว่าเป็นความเข้มแข็งของทั้งคนและของท้องถิ่นถ้าไม่พัฒนาคนในท้องถิ่นจะทำให้ท้องถิ่นไม่ยั่งยืนดังนั้นการพัฒนาคนจึงเป็นกุศโลบายของการพัฒนาท้องถิ่นให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน หลักการพัฒนาคือ

1.) หลักช่วยเหลือตนเอง พึ่งตนเอง เป็นการพัฒนา “คน” เพื่อให้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนมากที่สุด จนก่อให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนในตนเอง ดังนั้นคนที่ช่วยเหลือตนเองและพึ่งตนเองได้จะทำให้ท้องถิ่นมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

2.) หลักการเริ่มจากสภาพที่เป็นอยู่ เป็นการพัฒนาจากสิ่งที่เขาได้อยู่แล้วจึงใส่ปัจจัยนำเข้าไป เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป ทำให้ชาวบ้านสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ จนเกิดการพัฒนาคนและท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

3.) การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพราะเป็นสิ่งใกล้ตัว การใช้ทรัพยากรจากบริบทที่ ทำให้ชาวบ้านเกิดการพึ่งตนเองมากที่สุดและสามารถที่จะวางแผนการใช้ทรัพยากรที่พอดี ทำให้ผลผลิตที่เกิดขึ้นไม่มากหรือน้อยไป การอาศัยทรัพยากรที่ใกล้ตัว เป็นการใช้เงินมาก และอาจเกินความจำเป็นของท้องถิ่น

4.) การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น การพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องอาศัยความร่วมมือจากชาวบ้านในท้องถิ่น เพื่อให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ร่วมกันจนเกิดปัญญา สามารถที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้ยั่งยืนได้

5.) วัฒนธรรมของผู้นำท้องถิ่น การพัฒนาท้องถิ่นให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน จะต้องดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของไทยอันดีงาม และผู้นำท้องถิ่นจะต้องเป็นต้นแบบของการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยให้ดำรงอยู่สืบไป เป็นการแก้ปัญหาท้องถิ่นล่มสลาย ทำให้ทั้งเข้มแข็งและยั่งยืน

1. ความมีประสิทธิภาพในการพัฒนาให้ได้ผลต้องจัดทำในรูปของหนึ่ง
2. โครงการมีลักษณะเป็นหนึ่งหน่วยระบบ มีผลผลิตที่คาดหวัง มีปัจจัยนำเข้าและกระบวนการทำงานที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นระบบ เมื่อโครงการดำเนินไปแล้ว สามารถประเมินผลและประสิทธิภาพได้
3. การประสานงาน เป็นหน่วยงานของราชการและเอกชน จะต้องมีการ
4. ประสานความร่วมมือในการทำงานทั้งนี้เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของกระบวนการพัฒนา ถ้าทุกหน่วยงานของราชการและเอกชนสามารถประสานงาน ให้ความร่วมมือกันได้อย่างดี จะก่อให้เกิดการพัฒนาที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน
5. การทำงานเชิงรุก เป็นการแก้ปัญหาหรือพัฒนาหมู่บ้านโดยตรงประเด็นในการ
6. ทำงานเชิงรุกนั้นชาวบ้านในท้องถิ่นจะเข้าร่วมทำให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ในการทำงานระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคนในท้องถิ่น และพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน
7. ความมีคุณธรรมและศิลปะ การพัฒนาคนหากมุ่งแต่ความรู้ความสามารถทางด้านเศรษฐกิจอย่างเดียว จะทำให้ความเป็นไทยขาดหายไปจากท้องถิ่น สิ่งสำคัญคือ คุณธรรมและศิลปะที่แสดงความเป็นท้องถิ่นไทย ดังนั้นการพัฒนาจะต้องทำควบคู่กับคุณธรรมและศิลปะ
8. การเชื่อมประสานด้านเวลา เป็นการพัฒนาโดยเชื่อมสภาพของท้องถิ่นในปัจจุบันไทยเข้ากับเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่เหมาะสมกับกาพัฒนาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่นำเข้ามาจะต้องไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพความเป็นท้องถิ่นของไทย เทคโนโลยีที่ดีนั้นจะต้องเป็นเทคโนโลยีที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาคน แล้วส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

9.6 ภารกิจชุมชน

เป็นการศึกษาความต้องการของตลาด การแบ่งส่วนตลาด การกำหนดตลาดเป้าหมาย และการวางตำแหน่งสินค้าการจัดร้านค้าและบริการ การกำหนดราคา การจัดการช่องทาง การจำหน่ายและการส่งเสริมตลาด การออกแบบและการพัฒนาสินค้า การกำหนดเป้าหมายการผลิต การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การจัดการวัตถุดิบ การควบคุมคุณภาพสินค้า การทำบัญชี การจัดการด้านบัญชี การวางแผนและการควบคุมการทำงานงบประมาณ การวางแผนและการพยากรณ์ทางการเงิน การจัดหาแหล่งเงินทุน การวิเคราะห์ความเสี่ยงและจุดคุ้มทุนที่สอดคล้องกับภารกิจชุมชนและสามารถจัดการทางการตลาดและธุรกิจในพื้นที่ที่จะพัฒนาธุรกิจชุมชน อย่างยั่งยืนต่อไป

แนวคิดการทำธุรกิจชุมชน

ธุรกิจชุมชน เป็นแนวทางพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เป็นส่วนสำคัญในการลดสภาวะปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ในระดับครอบครัว เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาโสเภณี โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นกลุ่มได้ 4 กลุ่มดังนี้

- หน่วยงานของรัฐ,
- หน่วยงานอาสาสมัครของเอกชน,
- โครงการหลวง,
- บ.ว.ร. (บ้าน, โรงเรียน, วัด)

ธุรกิจชุมชน คือ การรวมตัวของคนในชุมชนเพื่อดำเนินธุรกิจ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนอันเป็นเป้าหมายสุดท้ายที่สำคัญ โดยมีกลุ่มหรือองค์กรชุมชนร่วมเป็นเจ้าของ และร่วมดำเนินกิจการตลอดจนร่วมรับผลประโยชน์จากการดำเนินงานนั้น

ลักษณะเด่นของธุรกิจคือ เป็นธุรกิจขนาดเล็ก มีความคล่องตัวในการบริหาร รายได้จากยอดขายไม่มากนัก ต้นทุนในการดำเนินกิจการไม่มากนักในระยะเริ่มต้น การติดต่อและการให้บริการลูกค้าเป็นไปอย่างใกล้ชิด การเริ่มต้นธุรกิจทำได้ง่าย ประเภทของธุรกิจชุมชน แบ่งออกได้เป็นธุรกิจการผลิต, ธุรกิจค้าปลีก, ธุรกิจค้าส่ง, และธุรกิจบริการ นอกจากนี้ธุรกิจชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ กล่าวคือ เปิดโอกาสให้มีการประกอบการก่อให้เกิดหารว่าจ้างงานส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรม และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน การสร้างจิตสำนึกการจัดการธุรกิจชุมชนทำได้โดยร่วม ทำให้สังคมของท้องถิ่นมีการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยการเพิ่มขีดความสามารถให้คนในชุมชนโดยเฉพะอย่างยิ่งขีดความสามารถทางปัญญา ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมและช่วยทำให้สังคมมีความสุข รักใคร่กลมเกลียว ช่วยเหลือเกื้อกูลกันอันเป็นการเพิ่มทุนทางสังคม

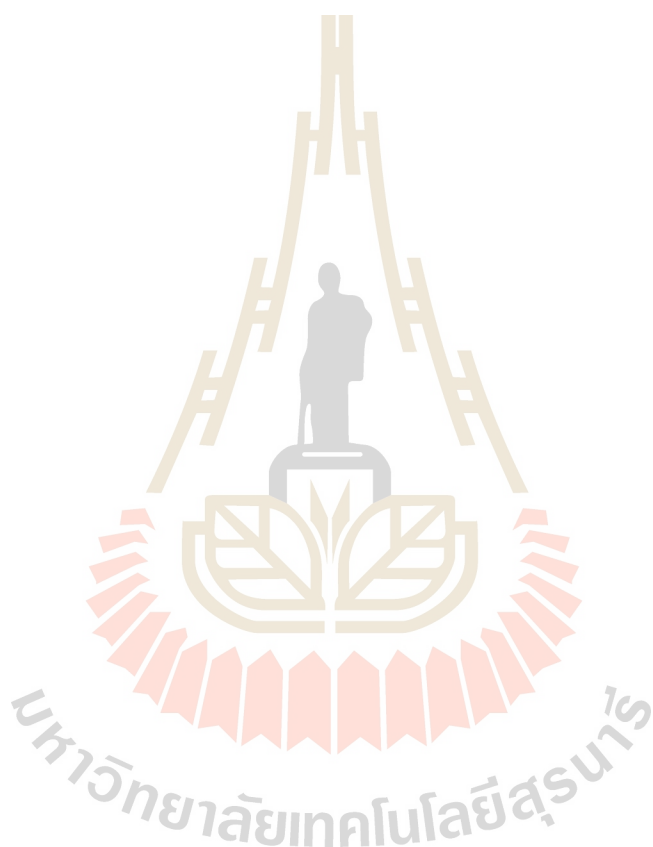
9.7 ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

เป็นการศึกษาให้ทราบถึงการทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การควบคุมการใช้จ่ายเงินและรายงานตามกิจกรรมของกองทุน คือ กิจกรรมกองทุน 1 ล้านบาท และกิจกรรมเงินออมสมาชิกกองทุน ทุกครั้งที่มีการรับจ่ายเงินให้บันทึกบัญชีควบคุมให้ถูกต้อง ครบถ้วนเพื่อประโยชน์ และการบริหารกองทุนอย่างมีประสิทธิภาพและความโปร่งใส เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ดังนี้

1. เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่รับผิดชอบบริหารจัดการเงินกองทุนใช้ควบคุมการรับ – จ่ายเงิน ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุน

2. เพื่อรายงานผลการรับ - จ่ายเงิน ประจำเดือน และรายละเอียดที่เกี่ยวข้องให้สมาชิกและคณะกรรมการสนับสนุนในระดับต่าง ๆ ใช้ในการติดตามผลการดำเนินงาน

3. เพื่อจัดทำรายงานการเงินประจำปีแสดงผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของกองทุนส่งให้ผู้ตรวจสอบบัญชีที่คณะกรรมการกำหนดตรวจสอบและรายงานผลให้คณะกรรมการทราบ พร้อมกับประกาศเปิดเผยให้ประชาชนและสมาชิกทราบ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ เป็นการศึกษารายกรณี เฉพาะบ้านมะเรียงน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้ทำสารนิพนธ์ได้เข้าปฏิบัติงานตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยใช้วิธีการดำเนินการประเมิน จะแบ่งเป็น 6 หัวข้อ คือ

วิธีการประเมินโครงการ

1. วิธีการประเมินโครงการ
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดในการประเมินโครงการ
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1.รูปแบบการประเมิน

ในการประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะใช้การประเมินเชิงระบบ (System approach) มีนักวิชาการหลายคนได้สร้างแบบจำลอง ซึ่งนำมาประยุกต์ใช้ในการประเมินโครงการ เช่น Stufflebeam โดยใช้ สิ่งที่ต้องประเมิน ทั้ง 4 กลุ่ม ในแต่ละระบบต้องมีการประเมิน

Context System	คือ	สภาวะแวดล้อม
Input System	คือ	ปัจจัยนำเข้า
Process System	คือ	กระบวนการ
Product System	คือ	ผลผลิต

1.การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาวะแวดล้อม เป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมินโดยทั่ว ๆ ไป เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อร่วมกันในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการและเงื่อนไขที่เป็นจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยในการวินิจฉัยปัญหา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ในการ

ตัดสินใจ การประเมินสภาวะแวดล้อม ลักษณะเด่น ๆ ที่สำคัญมากมาย จัดเป็นการวิเคราะห์ขนาดใหญ่ (Macro Analytic) เป็นตัวกำหนดขอบเขตของการประเมิน

คำถามที่ใช้ในการประเมินสภาวะแวดล้อม คือ

1. ถ้าต้องการให้กำลังแรงงาน (Man power) สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีแล้ว ควรจะจัดระบบการศึกษาอย่างไร จึงจะตอบสนองความต้องการนี้ได้

2. ถ้ามีโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นในเขตนี้แล้ว ระบบการจัดการศึกษาของไทย ควรจะเป็นอย่างไร จึงจะสอดคล้องกับอัตราการเพิ่มของประชากร

จะเห็นได้ว่า การประเมินสภาวะแวดล้อม จะได้มาซึ่งข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับระบบ เพื่อประโยชน์สำหรับผู้บริหาร ในทางปฏิบัติทางการศึกษาควรจะได้มีการประเมินสภาวะแวดล้อม เพื่อที่จะได้มาซึ่งข้อมูลที่ กำหนดเป้าหมายและคุณค่าของระบบ จำเป็นต้องตรวจสอบเพื่อดูว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่

2 .การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการจัดหาข้อมูล เพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น โดยดูว่า ข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุ จุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งมักจะประเมินในด้านต่าง ๆ คือ

1. ความสามารถของหน่วยงาน หรือตัวแทนในการจัดโครงการ
 2. ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ
 3. การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ

ผลที่ได้จากการประเมินปัจจัยเบื้องต้น คือ การวิเคราะห์รูปแบบของวิธีการที่ใช้ในรูปของราคา และกำไร (Cost and Benefit) ที่จะได้รับโดยการประเมินในด้านอัตราค่าจ้าง เวลา งบประมาณ วิธีการที่มีศักยภาพ แต่ถ้าเป็นการประเมินด้านการศึกษา ผลกำไรอาจจะไม่อยู่ในรูปตัวเลขก็ได้ การประเมินปัจจัยเบื้องต้นนี้จะช่วยให้ข้อมูลที่จะตัดสินใจได้ว่า ควรตั้งวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติอย่างไร ใช้อัตราค่าจ้างเท่าใด วางแผนงานและดำเนินการอย่างไร ซึ่งจะแตกต่างจากการประเมินสภาวะแวดล้อมในแง่ที่ว่า การประเมินปัจจัยเบื้องต้นเป็นการทำเฉพาะกรณีนั้น ๆ และวิเคราะห์ ภายในโครงการเท่านั้น

3 .การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เมื่อแผนดำเนินการได้รับการอนุมัติและลงมือทำ การประเมินกระบวนการจำเป็นต้องได้รับการเตรียมการเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feed back) แก่ผู้รับผิดชอบ และผู้ดำเนินการทุกลำดับชั้น การประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

1. เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้

2. เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน

3. เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการมี 3 วิธี คือ

1. แสดงให้เห็นหรือกระตุ้นเตือนถึง ศักยภาพของทรัพยากรที่ทำให้เกิดความล้มเหลวในโครงการ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มบุคลากร และนักศึกษา วิธีการสื่อสาร การให้เหตุผล ความเข้าใจและเห็นพ้องกันในวัตถุประสงค์ของแผนการ และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากแผนการความเพียงพอของทรัพยากร อุปกรณ์อำนวยความสะดวก บุคลากร ปฏิทินการปฏิบัติงาน เป็นต้น

2. เกี่ยวกับการวางโครงการ และการตัดสินใจก่อนวางแผน โดยผู้อำนวยการโครงการระหว่างการดำเนินโครงการนั้น ตัวอย่างการตัดสินใจก่อนวางแผน เช่น ในโครงการพัฒนาแบบสอป ซึ่งจำเป็นจะต้องเลือกโรงเรียนแบบเจาะจง สำหรับเข้าร่วมในการทดลอง ดังนั้น ผู้พัฒนาแบบสอปจึงต้องเลือกโรงเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการตามแบบการสุ่มตัวอย่างมากที่สุด (แบบการสุ่มจะได้รับการตัดสินใจเลือกวิธีการมาก่อน) และเขาต้องกำหนดตารางเฉพาะในการบริหารแบบสอปในการทดลองตามรูปแบบของแบบสอป ดังนั้นในโครงการส่วนใหญ่ สถานการณ์จึงต้องตัดสินใจจึงมีจำนวนมาก และนี่เป็นเครื่องแสดงความที่ชัดเจนถึงความต้องการข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ

3. ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการ จะบอกลักษณะสำคัญใหญ่ ๆ ของโครงร่างโครงการ เป็นต้นว่า มโนทัศน์ที่ต้องการสอน และปริมาณของการอภิปรายที่จะมีในความหมายนี้ เพื่อบรรยายว่า เกิดอะไรขึ้นจริง ๆ สารนิเทศนี้จะให้ประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการกำหนดว่า ทำไมวัตถุประสงค์จึงบรรลุหรือไม่บรรลุผล

ส่วนประกอบที่เป็นหัวใจสำคัญของการประเมินกระบวนการ มี 4 อย่าง คือ

1. การจัดหานักประเมินกระบวนการเต็มเวลา
2. เครื่องมือที่เป็นสื่อในการบรรยายกระบวนการ
3. การร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอระหว่างนักประเมินกระบวนการ และบุคลากรในโครงการ หรือในแผนงานเอง
4. การปรับปรุงโครงร่างการประเมินอยู่เป็นนิจสิน

นักประเมินกระบวนการควรได้ประชุมพบปะกับผู้ตัดสินใจในโครงการเป็นระยะ แต่ในการประชุมนี้ ผู้อำนวยการอาจจะอภิปรายกับบุคลากรในแผนงาน เพื่อชี้ถึงผู้ที่เกี่ยวข้อง และผลประโยชน์ของกิจกรรมในอนาคต โดยที่ผู้ประเมินจะยังคงเงี่ยบและฟังเป็นส่วนใหญ่ ผู้ประเมินอาจจะจัดเตรียมสารสนเทศเกี่ยวกับการดำเนินการที่ผ่านมาให้พร้อม เพื่อช่วยในการจำแนกประเด็นที่จะกระทำต่อไป หลังจากผู้ตัดสินใจได้แจกแจงประโยชน์และคำถามแล้ว ผู้ประเมิน อาจจะให้ข้อมูลอีกครั้งว่า อะไรอยู่ในประเด็นที่เขามีอยู่ถึงแม้ว่าจะมีข้อมูลอื่น ๆ ที่

นำเสนอใจ ผู้ประเมินก็จะเก็บเอาไว้จนกว่าจะถึงเวลาที่เหมาะสม ผู้ตัดสินใจอาจจะกำหนดเงื่อนไขของประเด็นที่ต้องการข้อมูลย้อนกลับ และผู้ประเมินให้สารนิเทศตามกรอบที่ให้ไว้ นั่น หรือผู้ประเมินอาจจะช่วยผู้วางแผนเองในการกำหนดปัญหาที่ต้องการคำตอบในการประชุมเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับครั้งต่อไป

โดยสรุป ภายใต้การประเมินกระบวนการ สารนิเทศจะถูกวิเคราะห์รวบรวมและนำเสนอเท่าที่ผู้ดำเนินโครงการต้องการสารนิเทศนั้น การประเมินนี้ไม่เพียงแต่ให้สารนิพนธ์ที่ต้องการแก่ผู้ตัดสินใจในการคาดคะเนล่วงหน้า และการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาเท่านั้น แต่ยังคงต้องบันทึกสารนิเทศของกระบวนการสำหรับแปลความหมายของความสำเร็จของโครงการด้วย

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) มีจุดเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จ ไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังคงมีความจำเป็นยิ่งในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วยโดยใช้หน่วยชี้วัดระบบการทำงานของโครงการหมู่บ้าน และชุมชนเมือง

หน่วยระบบ A

หน่วยระบบการบริหารจัดการ และแนะนำส่งเสริมผู้กู้

ผลผลิต (O)	กระบวนการ (P)	ปัจจัยนำเข้า (I)
O1 = จำนวนผู้ให้กู้	P1 = การคัดเลือกผู้กู้	I1 = นโยบายของรัฐ
O2 = ยอดเงินให้กู้	P2 = การแนะนำวิธีทำ	I2 = บาล
O3 = กองทุนสะสม	P3 = ธุรกิจ	I3 = เงิน 1 ล้านบาท
O4 = ชื่อเสียงของ	P4 = การรับชำระหนี้	I4 = คณะกรรมการหมู่บ้าน
ชุมชน	P5 = การทำบัญชี	I5 = บ้าน
O5 = อื่น ๆ เช่น นัก	P6 = การช่วยหาตลาด	I6 = เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
ศึกษา	P6 = กิจกรรมอื่น ๆ	I7 = ผู้สมัครขอกู้
ผ่านงาน	เช่น	I8 = อื่น ๆ เช่น นัก
	บทบาทของนัก	I9 = ศึกษา
	ศึกษา	I10 = บัณฑิตและทุน
		I11 = สะสม
		I12 = ของหมู่บ้าน

บริบท (C)

1. ปัจจัยนำเข้า Input (I) ของหน่วยระบบ A เป็นระยะแรกของการดำเนินงานของโครงการ ประกอบด้วย นโยบายของรัฐบาล เงิน 1 ล้านบาท คณะกรรมการหมู่บ้าน เงินที่ผู้กู้ชำระคืน ผู้สมัครขอกู้ ฯลฯ แล้วปัจจัยนำเข้าก็จะเข้าสู่กระบวนการ (P) ของหน่วยระบบ A

1. กระบวนการ Process (P) ของหน่วยระบบ A ประกอบด้วย การคัดเลือกผู้กู้ การแนะนำวิธีทำธุรกิจ การรับชำระหนี้ การทำบัญชี การช่วยหาตลาด ฯลฯ หลังจากนั้นก็จะเข้าสู่ผลผลิตของหน่วย A

2. ผลผลิต Product (O) ของหน่วยระบบ A ประกอบด้วย จำนวนผู้ให้กู้ ยอดเงินให้กู้ กองทุนสะสม ชื่อเสียงของชุมชน ฯลฯ

หน่วยระบบ B

กระบวนการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

ปัจจัยนำเข้า (I)	กระบวนการ (P)	ผลผลิต (O)
I1 = เงินที่กู้มาได้	→ P1 = การทำกิจการถูก	→ O1 = รายได้เป็นเงิน
I2 = เงินอื่น ๆ	→ วิธี	→ O2 = ผลเป็นสิ่งของ
I3 = สถานที่, วัตถุดิบ	→ P2 = การหาตลาดที่ดี	→ O3 = ผลเป็นชื่อเสียงที่ดี
I4 = เทคนิควิธีทำงาน	→ P3 = การหาวัตถุดิบที่ดี	→ O4 = ผลเป็นความพอใจ
I5 = กำลังทำงาน	→ P4 = การทำบัญชี	→ O5 = อื่น ๆ เช่น นักศึกษา
I6 = อื่น ๆ เช่น นักศึกษา	→ P5 = การวิเคราะห์ประเมิน	→ ได้เรียนรู้ธุรกิจ
ผ่านงาน	→ P6 = กิจกรรมอื่น ๆ เช่น	
	การศึกษาดูงาน	
	บริบท (C)	

1. ปัจจัยนำเข้า Input (I) ของหน่วยระบบ B ประกอบด้วย เงินที่กู้มาได้ เงินอื่น ๆ สถานที่ วัตถุดิบ เทคนิควิธีทำงาน กำลังทำงาน ฯลฯ แล้วก็จะเข้าสู่กระบวนการ (P) ของหน่วยระบบ B

1. กระบวนการ Process (P) ของหน่วยระบบ B ประกอบด้วย การทำกิจการถูกวิธี การหาตลาดที่ดี การหาวัตถุดิบที่ดี การทำบัญชี วิเคราะห์ประเมิน ฯลฯ แล้วก็เข้าสู่ผลผลิต (O) ของหน่วยระบบ B

2. ผลผลิต Product (O) ของหน่วยระบบ B ประกอบด้วย รายได้เป็นเงิน ผลเป็นสิ่งที่ของ ผลเป็นชื่อเสียงที่ดี ฯลฯ

ส่วน บริบท แทนด้วย (C)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง หรือผู้ให้ข้อมูลสำหรับการประเมิน ได้แก่ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบ้านมะเร็งน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีสถานภาพ และบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ รวมทั้งราชการเจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	15	คน
2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	56	คน
1) สมาชิกที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	จำนวน	42	คน
2) สมาชิกทั่วไป	จำนวน	14	คน
3) ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	109	คน
4) ผู้นำชุมชน ผู้นำอาสา ผู้นำกลุ่มอาชีพ	จำนวน	14	คน
5) ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง	จำนวน	8	คน

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินโครงการหมู่บ้าน ได้แก่ แบบรายงานต่าง ๆ (บร.) และแบบเก็บข้อมูลอื่น ๆ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้แก่

1. วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีดังนี้

1) การสังเกต และบันทึก

การสังเกต และบันทึกเกี่ยวกับสภาพทั่วไปด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ตลอดจนการสังเกตและบันทึกขณะร่วมกิจกรรม ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

2) การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม ตลอดจนรายบุคคลในหมู่บ้าน โดยใช้แบบรายงานต่าง ๆ (บร.)

3) การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน ของหมู่บ้านและของตำบล ได้แก่ บร.5, บร.6, บร.10

4) การศึกษาเจาะลึกรายกรณี จากสมาชิกที่ได้รับอนุมัติเงินกู้จำนวน50%=21 ราย ที่มีวัตถุประสงค์การกู้แตกต่างกัน(บร.11)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบรายงานต่าง ๆ (บร.) และแบบเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อใช้ในการสังเกตและสัมภาษณ์ มีดังนี้

1. แบบรายงาน บร. 1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน)

ได้ศึกษาข้อมูลที่จัดเก็บไว้แล้ว ซึ่งเรียกว่า ข้อมูลมือสอง (Secondary data) ได้แก่ กชช. 2 ค. จปฐ. เอกสารบรรยายสรุปข้อมูลของหมู่บ้าน แผนที่หมู่บ้าน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวอยู่ที่ผู้นำท้องถิ่น ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานของหมู่บ้าน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ หรือสอบถาม เช่น ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านจากผู้เฒ่าที่อยู่ในหมู่บ้าน ซึ่งรู้ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านเป็นอย่างดี ซึ่งบริบท ชุมชนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม สภาพทั่วไปของหมู่บ้านว่าเป็นอย่างไร เพิ่มเติมโครงการสอบถาม เช่น ใครมีความสามารถทางการเกษตร การเลี้ยงสัตว์ การจักสาน การช่าง การแกะสลัก การอนุรักษ์ป่า ผู้นำในการจัดการกองทุนของชุมชน ผู้นำในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการ รักษาพยาบาลของชุมชน การวาดภาพ ความสามารถในภาษาถิ่น ภาษาโคราช ความสามารถในหลักธรรมของศาสนา ด้านโภชนาการ การประดิษฐ์ การปรับปรุงอาหาร และยาได้อย่างเหมาะสม ฯลฯ

2. แบบรายงาน บร. 2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)

โดยศึกษาจากกลุ่มเป้าหมาย 50% ของครัวเรือนในชุมชน เช่น บ้านมะเรียงน้อย มีทั้งหมด 42 ครัวเรือน เราจะกำหนดกลุ่มเป้าหมายจำนวน 21 ครัวเรือน โดยสัมภาษณ์ตามแบบ บร. 2 เช่น

- 1) สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี
() มาก () ปานกลาง () น้อย
- 2) สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์
() มาก () ปานกลาง () น้อย
- 3) ชุมชนยกย่องคนทำความดี
() มาก () ปานกลาง () น้อย

3. แบบรายงาน บร. 3 (แบบรายงานความรู้ความเข้าใจทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง)

กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะสัมภาษณ์ มีกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทุกคน ผู้นำชุมชนประมาณร้อยละ 50 ของผู้นำอย่างเป็นทางการในชุมชน ประชาชนทั่วไปใน ชุมชน ทั้งที่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และไม่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ตามความเหมาะสม เช่น สัมภาษณ์ ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4. แบบรายงาน บร. 4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน)

รวบรวมข้อมูลจากเอกสารกองทุน และสัมภาษณ์กรรมการกองทุน และสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เช่น การตั้งกองทุนใครมีส่วนร่วมบ้าง ระเบียบกองทุนมี

กระบวนการจัดระเบียบอย่างไร การรับสมาชิก เกณฑ์การพิจารณาให้เงินทุน การติดต่อกับผู้ หรือผลตอบแทนกองทุน ปัญหาการบริหารกองทุน วิธีการแก้ปัญหา ฯลฯ

5. แบบรายงาน บร. 5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โดยการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้านในตำบลเดียวกัน มาร่วมกันจัดเวทีประชาคม ประกอบด้วย กรรมการกองทุนหมู่บ้าน 1-3 มีประธาน เลขานุการ เภรัญญิก จัดกลุ่มสนทนา ปรีกษาหารือ เช่น สาเหตุที่ทำให้ไม่สามารถตั้งกองทุนได้ ปัจจัยที่ช่วยให้สามารถตั้งกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนได้ ระเบียบการกู้หรือขอทุน การติดต่อกับผู้ การชำระหนี้กองทุน ปัญหาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแนวทางแก้ไข

6. แบบรายงาน บร. 6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน และ ชุมชนเมือง

จัดกลุ่มเสวนาสมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่กู้เงิน และมีอาชีพเดียวกันในหมู่บ้าน และชุมชนเมือง จะจัดตั้งระดับตำบลและระดับหมู่บ้าน โดยมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ปัญหาที่มีในปัจจุบัน และแนวทางแก้ปัญหาที่กลุ่มเสนอแนะ โดยจะมีกลุ่มอาชีพ การเกษตร กรรม ค้าขาย การบริการอุตสาหกรรมในครอบครัว ลดรายจ่าย พัฒนาอาชีพ ถ้ามีกลุ่มหรือองค์กร จะอยู่ในรูปการแปรรูปผลผลิตสินค้า อุตสาหกรรมการผลิต ฯลฯ

7. แบบรายงาน บร. 7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้ม แข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน)

โดยการสัมภาษณ์ แบบ บร. 2 แล้วนำมาสรุปลงใน บร. 7 เพื่อค้นหาตัวชี้วัด ความเข้มแข็งของชุมชนว่าชุมชนมี

ความสามัคคี

() มาก () ปานกลาง () น้อย

ความซื่อสัตย์

() มาก () ปานกลาง () น้อย

การยกย่องคนทำความดี

() มาก () ปานกลาง () น้อย

มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

() มาก () ปานกลาง () น้อย

จากแบบสัมภาษณ์ในแบบรายงาน บร. 2

8. แบบรายงาน บร. 8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์)

เป็นโครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (SMEs) อาจจะเป็น ผลิตภัณฑ์ของตำบล หรือของกลุ่มแม่บ้านแต่ละหมู่บ้านก็ได้ เพื่อศึกษาดูว่าผลิตภัณฑ์ที่ผลิตมา

นั้น มีความเข้มแข็งเพียงใด ในการบริหารการจัดการของกลุ่ม มีภูมิหลังมาอย่างไร จึงจัดตั้งกลุ่มได้ แนวคิดในการทำธุรกิจ วิเคราะห์สถานการณ์ ต้นทุนการผลิต ตลาดในการค้า ลูกค้า เป้าหมาย คู่แข่งทางการตลาด มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ในการจัดระบบขององค์กร โครงสร้างเป็นอย่างไร ฯลฯ

9. แบบรายงาน บร. 9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)

การสัมภาษณ์ กระบวนการได้มาซึ่งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยจะมีการประชุมของหมู่บ้านว่าผ่านเกณฑ์ในการเลือกตั้งคณะกรรมการ โดยมีการประชุม 3 ใน 4 ของประชากรในหมู่บ้าน และชุมชนเมือง โดยมีการคัดเลือกแสดงความคิดเห็นของประชาชน ตามหลักประชาธิปไตย แสดงความคิดเห็นร่วมกัน ร่วมแก้ปัญหา มีความรับผิดชอบร่วมกัน

10. แบบรายงาน บร. 10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)

สรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน โดยมีการจัดประชุมเวทีตำบลและจัดประชุมเวทีหมู่บ้าน เช่น มีความภูมิใจ และความสำเร็จอะไรที่ประทับใจ ทำไม่จึงสำเร็จ โดยการสัมมนา แสดงความคิดเห็นร่วมกันของชาวบ้าน

11. แบบรายงาน บร. 11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายการกรณี)

โดยการศึกษาเจาะลึกเป็นระยะ ๆ และสรุปสัมภาษณ์ใน บร. 4 และกลุ่มเป้าหมาย โดยแยกเป็น 6 ประเภท

1. อาชีพด้านการเกษตร
2. อาชีพด้านการปกครอง
3. อาชีพค้าขาย
4. อาชีพรับจ้าง
5. อาชีพรับราชการ
6. อื่น ๆ ระบุ.....

โดยจะเก็บจนครบกลุ่มเป้าหมายทั้งหมดของผู้กู่ว่ามีรายรับรายจ่ายมากน้อยเพียงใดของแต่ละอาชีพ แล้วจึงมากำหนดกลุ่มเป้าหมาย 50% กลุ่มผู้กู้อีกทั้งหมด 42 ราย เพราะฉะนั้น 50% กลุ่มเป้าหมาย 21 ราย ซึ่งต้องนำมาศึกษาทั้งหมด 21 ราย

12. แบบรายงาน บร. 12 (การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน)

ในการวิเคราะห์แผนแม่บทชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลจาก บร. 1 เพื่อกำหนดตัวแทนกลุ่มที่จะเข้าร่วมเวทีประชาคม จากข้อมูลการดำเนินการวิเคราะห์ แผน แม่บทชุมชน และขอความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ เช่น ครูในหมู่บ้าน พัฒนาการประจำตำบล คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ของกรรมการหมู่บ้าน เพื่อวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน เช่น

1. ด้านเศรษฐกิจ (อาชีพ) มีความภูมิใจในอดีตอะไรบ้าง ภูมิใจในปัจจุบัน ความฝันทางด้านเศรษฐกิจจะอะไรบ้าง โครงการพัฒนา มีโครงการอะไรบ้าง
2. ด้านสังคม มีความภูมิใจในอดีต ด้านสังคมอะไรบ้าง ความภูมิใจในปัจจุบันทางสังคมอะไรบ้าง ความฝันในด้านสังคม โครงการทางด้านสังคม มีโครงการอะไรบ้าง
3. ด้านการศึกษา และวัฒนธรรม มีความภูมิใจในอดีต ทางการศึกษาและวัฒนธรรมอะไรบ้าง ความภูมิใจในปัจจุบัน ความฝันทางการศึกษาและวัฒนธรรม โครงการพัฒนาทางการศึกษา และวัฒนธรรม มีโครงการอะไรบ้าง
4. ด้านสาธารณสุข (สุขภาพชุมชน) ความภูมิใจในอดีต ภูมิใจในปัจจุบัน ความฝัน โครงการพัฒนาทางด้านสาธารณสุขมีอะไรบ้าง
5. ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ความภูมิใจในอดีต ความภูมิใจในปัจจุบัน ความฝัน โครงการพัฒนาทางด้านทรัพยากรธรรมชาติมีโครงการพัฒนาอะไรบ้าง
6. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ความภูมิใจในอดีต ความภูมิใจในปัจจุบัน ความฝัน โครงการพัฒนา มีอะไรบ้าง

ตัวแปร และตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ตัวแปร หรือตัวชี้วัด หมายถึง ข้อความ หรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมิน หรือตัวแปรที่ต้องการศึกษานั้น มีทั้งอยู่ในรูปเชิงปริมาณ และอยู่ในรูปคุณภาพ จากกรอบความคิด ทฤษฎีที่ได้นำเสนอ การประเมินมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ บริบท ปัจจัย กระบวนการ และผลผลิต ทั้งระดับ หมู่บ้าน และรายบุคคล (ผู้ถูก) โดยการประเมินแบบซีพีพีโมเดล (CIPP Model)

1. ตัวแปร และตัวชี้วัด ด้านการประเมินบริบท

1) ตัวชี้วัดระดับหมู่บ้าน เช่น ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน สภาพเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน วัฒนธรรมประเพณี โครงสร้างพื้นฐาน และทรัพยากร ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มและภูมิปัญญาท้องถิ่น โครงการพัฒนาที่ผ่านมา ความเข้มแข็งของชุมชน

2) ตัวแปร และตัวชี้วัด ระดับรายบุคคล เช่น อาชีพเดิม สมาชิกในครอบครัว สภาพการอยู่อาศัย รายได้ของครอบครัว หนี้สินของครอบครัวก่อนกู้เงิน

2. ตัวแปร และตัวชี้วัด ด้านการประเมินปัจจัย

1) ตัวแปรและตัวชี้วัดระดับหมู่บ้าน เช่น นโยบาย ระเบียบแนวทางปฏิบัติ การประชาสัมพันธ์ (ข่าวสารมาแบบไหน) คณะอนุกรรมการระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน การเตรียมความพร้อม การสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชาวบ้าน เงินกองทุน 1 ล้านบาท เงินทุนสะสมอื่น ๆ บัณฑิตกองทุน

2) ตัวแปรและตัวชี้วัดระดับรายบุคคล เช่น จำนวนเงินกู้ที่ได้อนุมัติ จำนวนเงินลงทุนนอกเหนือจากเงินกู้ วัตถุประสงค์การกู้เงินตามโครงการ สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และวัตถุประสงค์ในการประกอบอาชีพ ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ จำนวนแรงงาน

3. ตัวแปร และตัวชี้วัด ด้านการประเมินกระบวนการ

1) ตัวแปรและตัวชี้วัดระดับหมู่บ้าน เช่น การจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน การจัดทำเอกสารขึ้นทะเบียน ระบบบัญชีกองทุน กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน การรับสมัคร การหมดสมาชิกภาพ ประเภทสมาชิก การทำทะเบียนสมาชิก กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน ขั้นตอนการขอกู้ การคัดเลือกผู้กู้ การโอนเงินให้ผู้กู้ การชำระหนี้ การส่งเสริมการใช้เงินกู้ การแนะนำวิธีทำธุรกิจ การช่วยเหลือตลาด การตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ การจัดทำรายงานและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน การจัดสรรผลประโยชน์ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยบัณฑิตกองทุน

2) ตัวแปรและตัวชี้วัดระดับบุคคล เช่น การใช้จ่ายเงิน การหาความรู้เพิ่มเติม การหาตลาด การทำบัญชีใช้จ่ายเงิน

4. ตัวแปร และตัวชี้วัด ด้านการประเมินผลผลิต

1) ตัวแปรและตัวชี้วัดระดับหมู่บ้าน เช่น จำนวนสมาชิกกองทุน จำนวนผู้ได้เงินกู้ ยอดเงินที่ได้ให้กู้ จำนวนผู้ชำระคืนตามกำหนด ยอดเงินที่มีการชำระคืน กองทุนสะสม การใช้จ่ายเงินตามวัตถุประสงค์ ทิศนคติของชุมชนต่อกองทุน การเกิดเครือข่ายองค์กรการเรียนรู้ การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน

- 2) ตัวแปรและตัวชี้วัดระดับบุคคล เช่น ผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้ จะมีอยู่ 2 ประเภท คือ
1. ผลโดยตรง
 2. ผลโดยอ้อม

2. แหล่งข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูล

แนวทางดำเนินงานด้านข้อมูล ในการทำสารนิพนธ์ไม่ได้เน้นความเคร่งครัดในวิธีวิจัยที่จะมุ่งควบคุมการเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล แต่มุ่งได้นิโงหาสาระ และหลักวิชาที่รวบรวมมาได้

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการเก็บข้อมูล สำหรับแต่ละตัวชี้วัด ขึ้นอยู่กับลักษณะและธรรมชาติของตัวชี้วัดนั้น ๆ ทั้งตัวชี้วัดของหน่วยระบบบริหารจัดการ และนำเสนอส่งเสริมผู้กู้ และตัวชี้วัดของหน่วยระบบ การดำเนินกิจการผู้กู้แต่ละราย มีดังนี้

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้ประเมินสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้โดยตรงจากกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง

2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูลที่ถูกประเมินได้เลือก ข้อมูล จากแหล่งข้อมูลที่มีผู้เก็บรวบรวม และสรุปผลไว้แล้ว มี เอกสารบันทึกต่าง ๆ เช่น จปฐ. กชช. 2 ค. ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง เป็นต้น

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. การสังเกต และการบันทึก

การสังเกต และบันทึก เกี่ยวกับสภาพทั่ว ๆ ไปของหมู่บ้านด้านต่าง ๆ ตลอดจนการสังเกต และบันทึก การเข้าร่วมกิจกรรมของชาวบ้าน แบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม

2. การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่มผู้นำที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ โดยใช้ บร. ต่าง ๆ ในการสัมภาษณ์

3. การจัดเวทีชาวบ้าน

การจัดเวทีชาวบ้าน เป็นการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมกระทำ แก้ปัญหาซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่ม หรือระหว่างบุคคล ของหมู่บ้าน และตำบล

4. การศึกษาเจาะลึกเป็นรายกรณี จากสมาชิกบ้านมะเรียงน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลพะเนา อำเภอเมือง ผู้ภูมิทั้งหมด 42 ราย จะศึกษาเจาะลึกเป็นรายกรณี 50% เป้าหมายศึกษา 21 ราย แต่ละรายก็จะมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไป ตามความต้องการของผู้ภูมิ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data) เป็นกระบวนการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดกระทำให้เป็นระบบ ระเบียบ เพื่อสะดวกรวดเร็ว และง่ายต่อการทำความเข้าใจ แปลความ และสรุปความ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนของการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมในการวิเคราะห์ข้อมูลมี 2 ลักษณะ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติได้แก่

1.1 การแจกแจงความถี่

1.2 การคำนวณร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์โดยไม่ใช้สถิติ

2.1 วิเคราะห์จากเนื้อหาจากการสัมภาษณ์

2.2 การศึกษาเอกสารและข้อมูลที่มีการบันทึก

ตัวชี้วัดหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการ และแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ประกอบด้วย ตัวชี้วัด จำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context indicator) สำหรับตัวชี้วัดบริบทหน่วยระบบ A ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน/ชุมชน สภาพปัจจุบันด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน/ชุมชน ด้าน วัฒนธรรม ข้อมูลอื่น ๆ เช่น ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ โดยมีข้อมูล การมีหนี้สินของชาวบ้าน การมีที่ทำกินของตนเอง การเช่าที่ดินทำกิน การตลาดสำหรับผลผลิต ฯลฯ

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของระบบ A ประกอบด้วย

1. นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
2. เงิน 1 ล้านบาท
3. คณะกรรมการหมู่บ้าน
4. เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
5. ผู้สมัครขอกู้
6. อื่น ๆ (นักศึกษาสามารถกำหนดขึ้นเอง จากการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน)

3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบด้วย

1. การคัดเลือกผู้กู้
2. การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
3. การรับชำระหนี้
4. การทำบัญชี
5. การช่วยหาตลาด
6. อื่น ๆ (นักศึกษาสามารถกำหนดขึ้นเอง จากการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน)

4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ ตัวแปร
 - 1) จำนวนผู้กู้
 - 2) ยอดเงินให้กู้
 - 3) อื่น ๆ (ซึ่งสามารถกำหนดขึ้นเอง ของนักศึกษา)
2. ผลกระทบโดยตรง (Direct impact)
 1. จำนวนผู้ที่ได้
 2. จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน
 3. การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่น
 4. อื่น ๆ (ซึ่งนักศึกษาคิดขึ้นเอง)

3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect impact)

1. กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพ และความเข้มแข็ง
2. ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้
3. ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด
4. ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ
5. อื่น ๆ

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย ประกอบไปด้วยตัวชี้วัด จำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วย B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1) ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ เช่น ความยากจนของประเทศ นโยบายการพัฒนา อุตสาหกรรม และวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน ฯลฯ

2) ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน/ชุมชนนี้ ตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน/ชุมชน สภาพปัจจุบัน ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน/ชุมชน ด้านวัฒนธรรม ฯลฯ

3) ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบด้วย

- 1) ความรู้ความสามารถของผู้ดูแล และครอบครัว
- 2) ทรัพย์สินของผู้ดูแล และเครือญาติ
- 3) หนี้สินธนาคารของผู้ดูแล
- 4) ประสบการณ์ในการดำเนินงาน
- 5) รายได้ของครอบครัว

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบด้วย ตัวแปรดังนี้

เงินที่กู้มาได้ เงิน อื่น ๆ สถานที่ และวัตถุดิบ เทคนิควิธีทำงาน กำลังทำงาน ฯลฯ

3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบด้วยตัวแปร ดังนี้

การทำกิจการถูกวิธี การหาตลาดที่ดี การหาวัตถุดิบที่ดี การทำบัญชี การวิเคราะห์ประเมิน ฯลฯ

4. ตัวชี้วัดผลผลิต ของหน่วยระบบ B แบ่งเป็น 3 ด้าน

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ รายได้เป็นเงิน ผู้ดูแลได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ ฯลฯ

2. ผลกระทบโดยตรง (Direct impact) ได้แก่ ผู้กู้ได้ขยายกิจการ ผู้กู้ได้ทำกิจการ ด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้น จากการค้นคว้าด้วยตนเอง ฯลฯ

3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect impact) ได้แก่ ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง ผู้กู้มีศักยภาพ และมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน ฯลฯ

สรุป

ตัวชี้วัดการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B จะมีความเชื่อมโยงกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัวต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระบบ B คือรายได้เป็นเงิน ผู้กู้แต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้น เงินที่ผู้กู้ชำระคืนเป็นตัวชี้วัด ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนนั้น ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้กู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A มากขึ้น ผลผลิตของหน่วย A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ก็จะออกไปสู่คนดี และมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นมาของสภาพหมู่บ้านสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อกองทุนหมู่บ้าน และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างเข้มแข็ง

บทที่ 4

ผลการติดตามและประเมินโครงการ

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

ความยากจนของประเทศ เศรษฐกิจของประเทศได้ผ่านพ้นขั้นตอนการพัฒนามาแล้วหลายขั้นตอน ตลอดเวลาเกือบ 30 ปี ของการพัฒนาประเทศในช่วงนี้ เศรษฐกิจไทยมีแนวโน้มขยายตัวตลอดมาในอัตราเฉลี่ยประมาณร้อยละ 7 ต่อปี ในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลกที่ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างจากการผลิตไปสู่การผลิตทางด้านอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้น การผลิตทางการเกษตรยังคงมีบทบาทที่สำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ ขณะที่เศรษฐกิจไทยกำลังขยายตัวอย่างไม่หยุดยั้ง ปัญหาการกระจายความเป็นอยู่ทาง คุณภาพชีวิต ตลอดจนความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็ปรากฏมากขึ้น

ทุกวันนี้ การบริโภคของคนไทย เป็นไปอย่างฟุ่มเฟือยมากขึ้น จนนักเศรษฐศาสตร์หลายท่านพากันเป็นห่วงอนาคตของไทย จากภาวะเศรษฐกิจในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนมิถุนายน 2531 พบว่า คร่าวเรือนในประเทศมีรายได้โดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็นเดือนละ 4,042 บาทต่อครัวเรือน ในขณะที่รายจ่ายเพิ่มขึ้น 4,314 บาท เพราะรูปแบบของการใช้จ่ายในการบริโภคเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากไปใช้จ่ายเกี่ยวกับภาษี ของขวัญ และเงินบริจาค ค่าดอกเบี้ยประกัน ค่าสลากกินแบ่ง ดอกเบี้ยเงินกู้ ฯลฯ

นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นการยกระดับขีดความสามารถและประสิทธิภาพในการประกอบอุตสาหกรรม โดยการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถด้านเทคโนโลยีด้านการจัดการแก่บุคคล ภาคอุตสาหกรรม เสริมสร้างความเข้มแข็งของอุตสาหกรรม คุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ และปัญหาต่อไปที่ประเทศไทยกำลังประสบอยู่ คือ ปัญหาการขาดดุลการค้า เพราะค่านิยมของคนไทยยังนิยมสิ่งที่ผลิตในต่างประเทศกันมาก จึงควรรณรงค์ให้ใช้ สินค้าในไทยทำ ไทยใช้ ไทยมันคง เช่น บั๊จจ๊ย 4 ได้แก่อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ไทยเราสามารถผลิตบั๊จจ๊ย 4 ได้ทั้งนั้น อาหารพวกข้าวเจ้า ข้าวเหนียว ข้าวโพด เครื่องนุ่งห่ม ผ้าไหมไทย เราก็สามารถผลิตได้ ที่อยู่อาศัย ก็อยู่ในประเทศไทยไม่ไปทำงานต่างประเทศ ส่วนยารักษาโรค ก็พวกยาสมุนไพรมากมาย เราสามารถทำได้ ฆารักษาโดยไม่ต้องใช้ยาจากหมอดี ชื่อมากินจะทำให้เกิดอันตรายได้

ดังนั้น คร่าวเรือนไทยส่วนใหญ่เป็นชาวชนบท ควรจะได้รับการเอาใจใส่ในเรื่องการใช้จ่ายให้มากขึ้น พร้อมทั้งปลูกฝังค่านิยมให้มีเหตุผล ไม่เลียนแบบ มีรสนิยมสูง ไม่หรูหรา โดย

ตกเป็นเหยื่อของการโฆษณาชวนเชื่อ เราควรพิจารณาให้รอบคอบ รู้จักพอ ใช้เงินอย่างประหยัด ชีวิตจะได้มีความสุข ดูภาพรวมทางด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติของประเทศไทย เป็นที่น่าเป็นห่วงมาก ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายไปมาก จึงทำให้ ฝนแล้ง น้ำท่วม แม่น้ำลำคลองเน่าเหม็น อากาศเป็นพิษ ฯลฯ ซึ่งเราเห็นกันอยู่ ในกรณีน้ำท่วมภาคใต้ก่อให้เกิดความเสียหายมากมาย เพราะฉะนั้นเราควรช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ แต่ก่อนไทยเราเชี่ยวชาญไปด้วยต้นไม้ที่นำร่มรื่น มีความสุข แต่เดี๋ยวนี้ถูกทำลายมาก รวมทั้งโรงงานต่าง ๆ ก็มาก่อสร้างกันมากมาย ทำให้เกิดอากาศเป็นพิษจากโรงงานต่าง ๆ ขยะ น้ำเสียจากโรงงาน ทำให้ประชาชนมีสุขภาพไม่แข็งแรง เนื่องจากอากาศเป็นพิษ รวมทั้งควันดำจากท่อไอเสียรถยนต์มากมาย ทำลายสุขภาพของคน ต้องช่วยกันรับผิดชอบ หาทางป้องกันแก้ไข และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้มืออยู่ตลอดไป

(ฤทธิ ศิริมาตย์ 2525 50-81)

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

บ้านมะเรียงน้อย เดิมชื่อบ้าน ม้าเรียงน้อย เนื่องจากมีม้าวิ่งผ่านมาแสดงอาการดีใจน้อย จึงตั้งชื่อตามอาการของม้า ต่อมาเรียกเพี้ยนจากม้าเรียงน้อย เป็นมะเรียงน้อย จนถึงปัจจุบัน คนกลุ่มแรกที่เดินทางมาอาศัยอยู่คือ สีพี่น้องคือ นายหมูแดง คนที่สองชื่อ ทิศเขต คนที่สามชื่อ ยอดโท และคนสุดท้ายชื่อ โพร้มะเรียง เนื่องจากพื้นที่เดิมขาดแคลนอาหารและแห้งแล้ง เลย์ขี่ม้าเที่ยวล่าสัตว์มาเรื่อย ๆ จึงมาพบพื้นที่แห่งใหม่คือบริเวณที่ราบลุ่ม มีลำน้ำล้อมรอบอุดมสมบูรณ์เพราะมีน้ำตลอดปีจึงได้อาศัยเป็นตั้งบ้านเรือนและทำมาหากินอยู่ มีลูกหลานจนถึงปัจจุบันนี้

สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน

บ้านมะเรียงน้อย เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2374 หรือประมาณ 170 ปีมาแล้ว ชาวบ้านอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่นี้เพราะมีธรรมชาติ ที่ดินราบลุ่มมีแหล่งน้ำ บ้านมะเรียงน้อยตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอำเภอเมือง ระยะห่างจากที่ทำการอำเภอเมือง 15 กิโลเมตร เส้นทางคมนาคมระหว่างหมู่บ้าน เป็นถนนคอนกรีตในหมู่บ้านและระหว่างตำบลเป็นถนนลาดยางสามารถติดต่อกันได้ สะดวกมาก

อาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านอื่น

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	บ้านวังหิน	ตำบลบ้านโพธิ์
ทิศใต้	ติดต่อกับ	หมู่ 5, 6 บ้านพะเนา	ตำบลพะเนา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่ 8 บ้านยองแยง ตำบลพะเนา
 หมู่ 9 บ้านใหม่ยองแยง ตำบลพะเนา
 ทิศตะวันตกติด ติดต่อกับ หมู่ 2 บ้านพุดชา ตำบลพะเนา

ชาวบ้านมะเรียงน้อย เดิมประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก และอาชีพรองทำหมีเป็น รายได้เสริมต่อมการทำหมี เลิกทำเพราะ วัสดุหายาก ฟืนหายาก เลิกเมื่อปี พ.ศ. 2519 และมีอาชีพใหม่ที่เพิ่มขึ้นคือ ทอผ้าไหม ในตำบลพะเนา ชาวบ้านจะไปทำงานที่นั่น บางครอบครัวก็นำมาทอที่บ้าน โดยโรงงานจะลงกี่ให้มาทออยู่ที่บ้าน

ลักษณะประชากร

หมู่บ้านมะเรียงน้อย มีครัวเรือน 41ครอบครัว มีบ้าน 41 หลังคาเรือนมีประชากร ทั้งหมด 177 คน ชาย 75 คน หญิง 102 คน

ลักษณะประชากร	จำนวนคน	ร้อยละ
1 วัน – 3 ปีเต็ม	7	3.95
3 ปี – 6 ปีเต็ม	5	2.82
6 ปี 1 วัน – 12 ปีเต็ม	8	4.51
12 ปี 1 วัน – 14 ปีเต็ม	10	5.64
15 ปี 1 วัน – 18 ปีเต็ม	11	6.21
18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม	63	35.59
50 ปี 1 วัน – 60 ปีเต็ม	25	14.12
60 ปี 1 วันขึ้นไป	48	27.16
รวม	177	100

ในหมู่บ้านมีคนพิการ 2 คน ได้เรียน 1 คน ไม่ได้เรียน 1 คน

ผู้สูงอายุได้รับการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ จำนวน 3 คน

วัฒนธรรมและประเพณี ของชาวบ้านมะเรียงน้อยที่ปฏิบัติกันสืบต่อกันมา ก็คือ ประเพณีวันสงกรานต์ จะมีการทำกิจกรรมร่วมกันคือ ทำบุญตักบาตร รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุเพื่อ เป็นการขอพรในวันขึ้นปีใหม่ไทย นอกจากนี้ชาวบ้านยังเชื่อเรื่องการทรงเจ้า โดยมีการเลี้ยงผี ปู่ตา ประจำปีทุกปีโดยจะทำพิธีการก่อนวันสงกรานต์ เพื่อเป็นการขอฝน ก่อนฤดูทำนา บ้านมะเรียงน้อย มีวัดประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง มีพระ 5 รูป สามเณร 1 รูป

โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากร

ถนนเข้าหมู่บ้านมะเรียงน้อย เริ่มก่อสร้าง เป็นถนนลูกรัง เมื่อ พ.ศ. 2525 ยาว 400 เมตร และเปลี่ยนเป็นถนนลาดยาง เมื่อ พ.ศ. 2540 ยาว 400 เมตร

ได้ไฟฟ้า เมื่อ พ.ศ. 2520 และโทรศัพท์บ้าน มี 20 หลังคาเรือน เริ่มใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2545 น้ำประปาของหมู่บ้านมะเรียงน้อย ชุด เจาะ สุมมาใช้เอง โดยไม่ผ่านการกลั่นกรองจะมีรสเค็ม เมื่อ 20 เมษายน 2545

สภาพเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน

ชาวบ้านมะเรียงน้อยส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรมคือ ทำนา ปลูกผัก เลี้ยงไก่ เป็ดและนำมาจำหน่ายในหมู่บ้านและตลาดในตัวจังหวัดนครราชสีมา ทำให้ชาวบ้านมีรายได้ปานกลางค่อนข้างดี

พื้นที่ทำการเกษตร

พื้นที่ของบ้านมะเรียงน้อย มีพื้นที่ 812 ไร่ ที่ทำกิน 710 ไร่ พื้นที่อาศัย 102 ไร่ ครอบครัวยี่ที่ดินทำกิน เป็นของตัวเอง

จำนวน 1 – 5 ไร่	มีจำนวน	5	ครอบครั
6 – 10 ไร่	มีจำนวน	7	ครอบครั
11– 12 ไร่	มีจำนวน	2	ครอบครั

จำนวนร้านค้าในหมู่บ้าน

เนื่องจากเป็นหมู่บ้านเล็ก จะมีร้านค้า 1 ร้าน เท่านั้น ที่จำหน่ายแกง ขนม เครื่องใช้สอยไม่มากนัก ถ้าขายเหลือจะไปซื้อในหมู่บ้านพะเนา หมู่ 6 ซึ่งอยู่ใกล้กับบ้านมะเรียงน้อย ส่วนโรงสีไม่มีจะใช้โรงสีบ้านพะเนา หมู่ 5

โรคที่เจ็บป่วย

การเจ็บไข้ส่วนมากจะเป็นไข้หวัดธรรมดา ต่อมาระยะหลังที่อากาศร้อนทั้งเด็ก และคนใหญ่จะเป็นไข้เลือดออก แต่ก็ไม่รุนแรง เนื่องจากหมู่บ้านมีน้ำล้อมรอบ ยุงลายมาก จึงช่วยกันรณรงค์บ่ย์ทุกวันศุกร์ตักลูกน้ำ กำจัดยุงลาย

สถานที่รักษาพยาบาล มีสถานเือนามัย 1 แห่ง ตั้งอยู่หน้าหมู่บ้าน มีเจ้าหน้าที่ ประจำ 4 คน คือ

น.ส.วีรนุช อ่อนคำ หัวหน้าสถานเือนามัย

นางมารศรี เรืองเวชภักดี เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน 6

น.ส.ตามรัก บุญลื้ม พยาบาลวิชาชีพ 4 และเจ้าหน้าที่

น.ส. ยุกิน ศรีไกรสุข แม่บ้านทำความสะอาด

นอกจากนี้ บ้านมะเรียงน้อยได้ผ่านหมู่บ้านบรรลุลุขภาพดีถ้วนหน้าอย่างยั่งยืนแล้ว ได้ลำดับที่ 965 เมื่อวันที่ 14 เดือนพฤศจิกายน 2543 เป็นหมู่บ้านสะอาด บ้านมะเรียงน้อยมีผู้นำที่เป็นทางการคือ

1. นายสมใจ ศรีสังบุญ	ผู้ใหญ่บ้าน
2. นางพรณา แก้งคำ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
3. นายชรินทร์ อ่อนชานี	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
4. นางอนันต์ ปานโดนด	สมาชิกอบต.
5. นางวาสนา แก้วเกียรติพงษ์	สมาชิกอบต.

และผู้นำที่เป็นไม่ทางการคือ

1. นายเหลือ ถึงอินทร์
2. นายมงคล พานขุนทด
3. นางเลียบ ปานโดนด
4. นางสาวริต ดีแน่น

บ้านมะเรียงน้อยมีกลุ่มกองทุนเพื่อช่วยสนับสนุนในการประกอบอาชีพคือ

1. กลุ่มสัจจะออมทรัพย์
2. กลุ่มเงินออมสตรีแม่บ้าน

ผู้มีความชำนาญการประกอบอาชีพต่างๆคือ

อาชีพทอผ้าไหม

นางพรณา แก้งคำ

นางสมนึก ถึงอินทร์

นางชะอุม ชำนาญมะเรียง

นางวาสนา แก้วเกียรติพงษ์

ด้านเกษตรกรรม

เพาะปลูกผักไร้สาร คือ

นายมงคล พานขุนทด

ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน บ้านมะเรียงน้อย หมู่ 1 ต.พะเนา อ.เมือง จ.นครราชสีมา โดยภาพรวมมีดังนี้

หน่วยระบบการบริหารจัดการ และแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ประกอบด้วย
ตัวชี้วัด จำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context indicator) สำหรับตัวชี้วัดบริบทหน่วยระบบ A ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน/ชุมชน สภาพปัจจุบันด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน/ชุมชน ด้าน วัฒนธรรม ข้อมูลอื่น ๆ เช่น ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ โดยมีข้อมูล การมีหนี้สินของชาวบ้าน การมีที่ทำกินของตนเอง การเช่าที่ดินทำกิน การตลาดสำหรับผลผลิต ฯลฯ

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของระบบ A ประกอบด้วย

นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

เงิน 1 ล้านบาท

คณะกรรมการหมู่บ้าน

เงินที่ผู้กู้ชำระคืน

ผู้สมัครขอกู้

อื่น ๆ (นักศึกษาสามารถกำหนดขึ้นเอง จากการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน)

3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบด้วย

การคัดเลือกผู้กู้

การแนะนำวิธีทำธุรกิจ

การรับชำระหนี้

การทำบัญชี

การช่วยหาตลาด

4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลโดยตรง ได้แก่

จำนวนผู้กู้

ยอดเงินให้กู้

2 .ผลกระทบโดยตรง (Direct impact)

จำนวนผู้กู้ที่ได้

จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน

การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่น

3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect impact)

- กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพ และความเข้มแข็ง
- ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้
- ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด
- ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ

ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยประเมินระดับหมู่บ้านนี้ พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นโครงการที่ดี ทั้งยังช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากฐานของประเทศ เพื่อให้มีประสิทธิภาพ ทั้งยังเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งมาสู่ชุมชน ดังนั้นการที่จะพัฒนาประเทศให้มีศักยภาพที่ดีจึงต้องเริ่มต้นที่หมู่บ้านและชุมชนก่อน เมื่อหมู่บ้านมีการพัฒนาไปในทางที่ดี ก็จะส่งผลถึงระดับตำบล อำเภอ จังหวัดและระดับประเทศตามลำดับ เมื่อรัฐบาลคำนึงถึงจุดนี้ จึงเกิดโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติขึ้น เมื่อเงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท มาถึงทุกหมู่บ้านทั่วประเทศเช่นเดียวกับหมู่บ้านอื่น ๆ บ้านมะเรียงน้อย หมู่ 1 ก็ได้รับเงินจัดสรรส่วนนี้และนำมาให้สมาชิกกู้ยืมนำไปประกอบอาชีพ เพื่อสร้างงานสร้างรายได้เข้าครอบครัว ในระยะ 2-3 เดือนแรก ก็จะพบปัญหาอยู่บ้างในเรื่องของกฎระเบียบ ข้อบังคับของการกู้ยืมเงินกองทุนฯ เพราะยังเป็นช่วงแรกที่ยังใหม่สำหรับเงินกองทุน และกฎระเบียบข้อบังคับรวมทั้งการบริหารจัดการ แต่บัดนี้ทุกอย่างก็คลี่คลายไปในทางที่ดี เพราะประชาชนในหมู่บ้านมีความเข้าใจมากขึ้นเนื่องจากทางคณะกรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับ รวมถึงการจัดสรรเงินกู้ยืมได้เป็นไปอย่างสุจริต ยุติธรรม

2) เงิน 1 ล้านบาท ได้รับการโอนเข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้านมะเรียงน้อย หมู่ 1 ต.พะเนา อ.เมือง จ.นครราชสีมา เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2545 ทางคณะกรรมการได้ปล่อยให้กลุ่มสมาชิกกู้ยืมไปแล้ว 42 ราย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ทำนา	11	ราย	จำนวน	176,000	บาท
ทำสวน	3	ราย	จำนวน	53,000	บาท
เลี้ยงสัตว์	8	ราย	จำนวน	223,000	บาท
อุตสาหกรรม	1	ราย	จำนวน	20,000	บาท
ค้าขาย	11	ราย	จำนวน	280,000	บาท
บริการ	6	ราย	จำนวน	160,000	บาท
ลดรายจ่าย	2	ราย	จำนวน	25,000	บาท

ปัจจุบันมีผู้กู้ 42 ราย ปัจจุบันมีดอกเบี้ย 1,910 บาท (ข้อมูลจาก บร. 4)

3) คณะกรรมการในการจัดตั้งได้มีการประชาคมภายในหมู่บ้าน โดยการเสนอชื่อ และลงคะแนนคัดเลือกคนที่มีความสามารถ รับผิดชอบ และเสียสละเข้ามาเป็นคณะกรรมการ กองทุน 15 ท่าน แล้วแบ่งแยกหน้าที่ดูแลของกองทุนหมู่บ้านมะเร็งน้อย หมู่ 1 ตำบลพะเนา

3. ผลการประเมินกระบวนการของระดับหมู่บ้าน เป็นการประเมินผลการบริหารจัดการการเงินกองทุนหมู่บ้านมะเร็งน้อย หมู่ 1 ต.พะเนา อ.เมือง จ.นครราชสีมา

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้เงินกองทุน ตามโครงการที่สมาชิกเขียนขอู้เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ กิจกรรมต่าง ๆ ต้องเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ฝากสัจจะเท่านั้น จึงจะสามารถกู้ยืมเงินได้ และผู้กู้ต้องมีผู้ค้ำประกัน 2 คน และต้องเป็นคนภายในหมู่บ้าน หรือจะใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันก็ได้ ในกรณีที่ผู้กู้เงิน เกิน 20,000 บาท ทางคณะกรรมการต้องจัดทำเวทีประชาคมก่อน จึงจะมีการอนุมัติเงินกู้ยืม ข้อดีคือ กลุ่มสมาชิกภายในหมู่บ้าน เมื่อได้รับเงินกู้ยืม ก็นำไปประกอบอาชีพตามที่เขียนขอู้ ส่วนใหญ่จะเอาไปทำการเกษตร เช่น การทำนา 2 ครั้ง การปลูกผักกระเฉดน้ำ การปลูกผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ และค้าขาย อาชีพต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ของหมู่บ้าน ทุกหน่วยงานสามารถตรวจสอบได้ เนื่องด้วยผู้ทำวิจัยได้ลงไปสัมผัสในพื้นที่ทำการเกษตรแล้ว และได้สัมภาษณ์พูดคุยกับกลุ่มสมาชิกดังกล่าว

2) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน พบว่า จะมีปัญหาอยู่บ้างในการหางบการเงินในส่วนของ งบดุล มันซับซ้อนจะมียอดยกมาหายไป ทำให้คณะกรรมการไม่เข้าใจในการลงบัญชีและทำให้เกิดการผิดพลาดในด้านของตัวเลข แนวทางแก้ไขในการจัดทำบัญชี ผู้ทำวิจัยในนามของลูกหลานกองทุนฯ ได้ช่วยแนะนำในการลงบัญชีเพื่อมิให้เกิดความผิดพลาดในด้านของตัวเลข เพราะในการจัดทำบัญชีถือเป็นหัวใจสำคัญของเงินกองทุน

3) อื่น ๆ เกี่ยวกับผลการประเมินกระบวนการของหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ผู้ที่มีฐานะดีของหมู่บ้านจะไม่กู้ยืมในเงินส่วนนี้ ผู้ที่กู้ยืมเป็นผู้ที่ยากจนและไม่มีเงินทุนในการประกอบอาชีพจริง ๆ จึงได้ทำการกู้ยืม ทั้งยังดอกเบี้ยต่ำ ทำให้ผู้กู้ยืมสะดวกในการชำระคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย ตามเวลาที่กำหนดไว้ในระเบียบข้อบังคับ ผู้กู้ยืมจะส่งคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยเป็นรายเดือน และราย 1 ปี ดอกเบี้ยในการกู้ยืม ร้อยละ 2 บาท

4. ผลการประเมินกระบวนการของหมู่บ้าน แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ผลโดยตรง พบว่า บ้านมะเร็งน้อย หมู่ 1 ปัจจุบันได้ปล่อยเงินกู้มาเป็นระยะเวลา 1 ปี มีสมาชิกกลุ่ม 56 คน มีผู้กู้ยืม 5 ราย มีการชำระคืนเงินกู้ทุก ๆ เดือน มีดอกผลเพิ่มขึ้นจากเงินทุน 1 ล้านบาท ปัจจุบันเป็น 1,910 บาท

2) ผลกระทบโดยตรง ซึ่งเป็นผลในทางที่ดี เช่น ทำให้สมาชิกมีเงินทุนเพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ และประกอบอาชีพใหม่ มีเงินเหลือเก็บไว้ใช้ในครอบครัว ทำให้มีการพัฒนาขึ้นภายในหมู่บ้าน

3) ผลกระทบโดยอ้อม ของบ้านมะเรียงน้อย หมู่ 1 เป็นไปในทางที่ดี เพราะสมาชิก ภายในกลุ่มมีความสามัคคีจึงทำให้กองทุนมีศักยภาพ มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น เมื่อสมาชิกนำเงินทุนไปประกอบอาชีพและเกิดรายได้ และเมื่อถึงกำหนดระยะเวลาส่งคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย สมาชิกก็มีความสามารถนำเงินมาชำระคืนได้ตรงตามกำหนดเวลา

5. ผลการประเมินผลผลิตระดับกลุ่มสมาชิก (ผู้ถูกรายบุคคล)

ผลการประเมินบริบทของผู้กู้แต่ละราย พบว่า

1) ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการของผู้กู้ในแต่ละรายนั้น ส่วนใหญ่ให้นำเงินที่กู้ได้ไปประกอบอาชีพของตนเองที่เคยทำมาก่อนแล้ว เช่น นำเงินไปลงทุนเพิ่มเติมจากการทำการเกษตร ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ และค้าขาย ทำให้เกิดรายได้เพิ่มในครอบครัว

2) อื่น ๆ สมาชิกส่วนใหญ่ในหมู่บ้านจะมีความรู้ความสามารถในด้านการเกษตร เพราะเป็นการทำสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายายจนถึงปัจจุบัน คืออาชีพค้าขาย และทำนา คิดเป็นร้อยละได้ดังนี้ 26.19% เลี้ยงสัตว์ 19.04% และด้านบริการ 14.3% ทำสวน คิดเป็นร้อยละ 7.14% อุตสาหกรรม 2.3% อื่น ๆ ลดยจ่าย 4.76% ทุกกลุ่มสมาชิกผู้กู้ยืมต่างมีรายได้เพียงพอหลังหักค่าใช้จ่ายเพื่อชำระคืนเงินกู้ยืม และมีเงินออมไว้ใช้ในยามจำเป็น

6. ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของกลุ่มสมาชิก (ผู้ถูกรายบุคคล)

1) จำนวนเงินกู้ที่ได้จากการกู้กองทุน บ้านมะเรียงน้อย หมู่ 1 กลุ่มสมาชิกผู้กู้ยืมเงินกองทุนได้นำเงินไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์จริง เช่น กลุ่มที่กู้ยืมเงินไปทำนา ก็จะทำนา 2 ครั้ง หรือที่เรียกว่า นาปีและนาปรัง เงินกู้ยืมก็จะนำไปใช้ในการทำนา เริ่มตั้งแต่การจ้างแรงงาน ค่าไถนา ค่าถอนกล้า ค่าดำนา รวมไปถึงจนถึงการเก็บเกี่ยวผลิตผลจากนาข้าว กลุ่มผู้กู้ยืมที่นำเงินไป ปลูกผัก ส่วนใหญ่ในบ้านมะเรียงน้อยจะปลูกผักกระเฉดน้ำมากที่สุด ก็จะนำเงินที่กู้ยืมได้ไปไถเตรียมพื้นที่ปลูกผัก ค่าปุ๋ย ค่ายา ค่าเชือกฟาง ค่าบำรุงรักษาต่าง ๆ รวมไปถึงค่ายาปราบศัตรูพืช ฯลฯ ส่วนมากจะนำไปใช้ในการจัดหาวัตถุดิบและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของตนทำให้การประกอบอาชีพของกลุ่มสมาชิกดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งยังสามารถจ้างแรงงานเพิ่มทำให้สมาชิกในหมู่บ้านมีงานทำมีรายได้เพิ่มขึ้น

2) ผลการประเมินกระบวนการกลุ่มสมาชิก (ผู้ถูกรายบุคคล) การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้กู้แต่ละราย จุดเด่นคือ ทำให้กลุ่มสมาชิกมีความเข้มแข็ง มีความสามารถในการส่งคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพในด้านการเกษตรภายในหมู่บ้าน กลุ่มสมาชิกให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี สังเกตได้จากการเข้าร่วมประชุมและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

- ผลการประเมินผลผลิตของกลุ่มสมาชิก (ผู้ถูกรายบุคคล)

1) ผลโดยตรงผู้กู้สามารถบริหารจัดการในการประกอบอาชีพของตนเองมากขึ้น กิจการมีการขยายตัวทำให้มีเงินทุนหมุนเวียนภายในครอบครัวและภายในหมู่บ้าน

2) ผลกระทบโดยตรง ผู้กู้ไม่ได้ขยายกิจการเพิ่มขึ้น เพียงแต่หาวัสดุอุปกรณ์มาเพิ่มใช้ในการประกอบกิจการดังกล่าว

3) ผลกระทบโดยอ้อม ผู้กู้มีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้เพียงระยะเวลาหนึ่ง เนื่องจากเงินที่ขอกู้มีจำนวนน้อยไม่เพียงพอกับการประกอบอาชีพระยะยาว

3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้อาชีพทางการเกษตร เช่น ทำนา ปลูกผัก ปลูกผักกระเฉดน้ำ ในหมู่บ้านมะเรียงน้อย หมู่ 1 (กรณีศึกษา) จำแนกรายละเอียดตามอาชีพหลักของประชากรภายในหมู่บ้านสรุปได้ดังนี้

1) อาชีพทำนา บังจ้ายนำเข้าที่ดี ได้แก่ จำนวนเงินทุนที่ใช้ในการทำนา รวมทั้งสถานที่ใช้ในการทำนา ความรู้ ทักษะในการทำนา กระบวนการที่ดี ได้แก่ การนำเงินมาใช้จ่ายในการจ้างแรงงาน และหาความรู้เพิ่มเติมในการหาตลาดเพื่อนำผลผลิตออกจำหน่าย ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่เหมาะสม ได้แก่ รายได้เป็นเงิน เนื่องจากการขายผลผลิตจากข้าวเปลือกในการทำนาข้าว

2) อาชีพปลูกผักสวนครัว เช่น ผักบุ้ง กวางตุ้ง ผักกาด หอม ผักชี ฯลฯ บังจ้ายนำเข้าที่ดี ได้แก่ จำนวนเงินที่นำมาซื้อพันธุ์ผัก ปุ๋ย ฮอร์โมน ยาปราบศัตรูพืช กระบวนการที่ดีได้แก่ การหาตลาดเพื่อรองรับผักสวนครัวในการนำออกจำหน่าย และการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายในการใช้เงิน ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะได้แก่ รายได้เป็นเงิน เกิดจากการขายผลผลิตจาก ผักสวนครัว โดยกลุ่มสมาชิกจะทำการปลูกและจำหน่ายตลอดทั้งปี

3) อาชีพเลี้ยงไก่ บังจ้ายนำเข้า ซื้อพันธุ์ไก่ หัวอาหารไก่ ยาสำหรับหยอดให้ไก่ กระบวนการที่ดี การหาตลาดเพื่อรองรับในการส่งไก่ทั้งไข่ทั้งไก่ที่โตเต็มที่แล้ว เราต้องดูแลเอาใจใส่ รักษาความสะอาดของเล้า

4) อาชีพบริการ อยู่ซ่อมรถมอเตอร์ไซค์ บังจ้ายนำเข้า อะไหล่รถต่าง ๆ อุปกรณ์ กระบวนการที่ดี ได้แก่ หาความรู้เพิ่มเติม การที่จะทำงานที่ซ่อมให้เสร็จทัน ลูกค้าประทับใจ และราคาไม่แพงมาก

5) อาชีพค้าขาย (ข้าวแกง) บังจ้ายนำเข้า ซื้อเครื่องแกง เครื่องปรุง ทุนในการซื้อเครื่องแกง ความรู้ในการทำอาหาร กระบวนการที่ดีได้แก่ นำผลผลิตจัดจำหน่ายให้มีคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะสำหรับผู้บริโภค

สมาชิกกลุ่มผู้กู้นำเงินไปประกอบอาชีพต่าง ๆ และมีความสามารถในการดำเนินงานและชำระคืนได้ตามกำหนดระยะเวลา ทำให้กลุ่มผู้กู้ของหมู่บ้านมะเรียงน้อยมีศักยภาพที่ดี มีความเข้มแข็งและความสามัคคีภายในกลุ่ม

4. ผลอื่น ๆ ที่เกิดจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

บ้านมะเรียงน้อย หมู่ 1 ต.พะเนา อ.เมือง จ.นครราชสีมา (กรณีศึกษา) ทำให้มีเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน ประชากรมีงานทำ มีอาชีพเสริม มีการอยู่ดีกินดี มีความสามัคคีในกลุ่ม มีความอบอุ่นในครอบครัว และที่สำคัญทำให้มีเงินออมเหลือเก็บไว้ใช้ภายในครอบครัวในยามจำเป็น

5. สรุป (การบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์)

การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ(กรณีศึกษา) บ้านมะเรียงน้อย หมู่ 1 ต.พะเนา อ.เมือง จ.นครราชสีมา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การเกิดกองทุน พบว่า การมีกองทุน 1 ล้านบาท และมีกองทุนสัจจะสะสมของกลุ่มสมาชิก มีการจัดระเบียบ ขอบบังคับขึ้นใช้ภายในหมู่บ้าน มีความสามารถในการ ระบบบริหารกองทุน พบว่า มีคณะกรรมการบริหารงานกองทุนจากการคัดเลือกโดยใช้เวทีประชาคมหมู่บ้าน ตามระเบียบข้อบังคับกองทุน มีการจัดทำระเบียบต่าง ๆ ในการกู้ยืมและชำระคืนเงินกู้ มีการรับฝากเงินสัจจะสะสมทุก ๆ วันที่ 2 ของทุกเดือน ดอกเบี้ยในการกู้ยืมร้อยละ 1 บาท/เดือน และมีการนำดอกผลมาจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน เช่น นำมาพัฒนาหมู่บ้าน นำมาเป็นเงินกู้ฉุกเฉิน นำมาช่วยเหลือกลุ่มสมาชิกครอบครัวที่เรียนดีแต่ยากจน

2) การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง พบว่า ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง (การพึ่งพาตนเอง) ในการบริหารจัดการกองทุน และนำมาปฏิบัติในการประกอบอาชีพ และได้รับความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและนำมาปฏิบัติในการบริหารจัดการกองทุน

3) การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า เกี่ยวกับการดำเนินงาน สมาชิกกองทุนจะต้องรักษาเงินกองทุนด้วยตนเอง ในกรณีที่ผู้กู้ไม่ชำระคืน ทางคณะกรรมการต้องดำเนินการจัดการกันเอง โดยไม่ต้องขอความช่วยเหลือจากรัฐบาล

4) การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง พบว่า บ้านมะเรียงน้อย หมู่ 1 อาชีพหลักคือทำการเกษตร มีครัวเรือนทั้งหมด 41 หลังคาเรือน สภาพหมู่บ้านปัจจุบันจากถนนทางเข้าหมู่บ้านประมาณ 1,077 เมตร เป็นถนนคอนกรีต ประมาณ 400 เมตร เป็นถนนลูกรัง 400 เมตร มีน้ำใช้มีไฟฟ้าครบทุกครัวเรือน

ในด้านการศึกษาเงินกองทุนหมู่บ้าน ปัจจุบันนี้สภาพของกองทุนบ้านมะเรียงน้อย หมู่ 1 มีการปล่อยกู้ไปแล้ว ผู้กู้ยืม 42 ราย ปล่อยให้ผู้กู้ยืมเป็นจำนวนเงิน 947,000 บาท โดยกลุ่มสมาชิกผู้กู้ยืมนำเงินไปประกอบอาชีพ ดังนี้

1. ทำนา	11	ราย
2. เลี้ยงสัตว์	8	ราย
3. ค้าขาย	11	ราย

4. บริการ	6	ราย
5. ทำสวน	3	ราย
6. อุตสาหกรรม	1	ราย
7. ลดรายจ่าย	2	ราย

ในการปล่อยเงินกู้ยืมตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงปัจจุบัน สมาชิกผู้กู้มีความสามารถในการชำระคืนเต็ม 100% ของจำนวนผู้กู้ทั้ง 42 ราย สมาชิกที่กู้ยืมไปนั้นส่วนใหญ่นำเงินไปประกอบอาชีพตามคำเขียนโครงการขอกู้จริงทั้งหมด 42 ราย เพราะสามารถตรวจสอบได้ กลุ่มสมาชิกมีกิจการอยู่ ภายในหมู่บ้าน

ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ พบว่า

1) ปัจจัยด้านบวก พบว่า ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านได้มีเจ้าหน้าที่จากภาครัฐมาช่วยแนะนำในการจัดตั้งกองทุนและการจัดระเบียบของกองทุนให้แก่สมาชิกกองทุนทราบ และเข้าใจในวิธีการปฏิบัติอย่างถูกต้อง

2) ปัจจัยด้านลบ พบว่าเงินทุนไม่เพียงพอ ต่อการกู้ยืมเพื่อนำไปประกอบอาชีพ กลุ่มสมาชิกกู้ยืมได้ในวงเงินจำกัด เพราะมีผู้กู้ยืมหลายราย เงินทุนจึงต้องจัดสรรปันส่วนให้เท่า ๆ กัน เพื่อความเสมอภาคภายในกลุ่ม

การเกิดองค์การเครือข่ายของการเรียนรู้ พบว่า มีกลุ่มพัฒนากรอำเภอ ตำบล มาให้ความรู้ในเรื่องของการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตอยู่ได้ด้วยการพึ่งพาตนเองภายในชุมชน มีโครงการของดีหมู่บ้าน(กรณีศึกษา บ้านมะเริงน้อย หมู่ 1)มีปลูกดอกมะลิ เลี้ยงสัตว์ มีเปิดไถ่ นกกระทา เลี้ยงจิ้งหรีด ปลานิล ผลไม้บรรจจุวด ปลูกผักสวนครัว ผักบุ้ง กวางตุ้ง ผักชี ฯลฯ

ความเข้มแข็งของชุมชน

1. ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ(กรณีศึกษา) บ้านมะเริงน้อย หมู่ 1 กำหนดพบว่า

1) กลุ่มสมาชิกมีความสามัคคีระดับปานกลาง มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน

2) กลุ่มสมาชิกมีความซื่อสัตย์ระดับปานกลาง และต่างก็ยกย่องคนทำความดี ทั้งยังมีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติมทุก ๆ เดือน

3) กลุ่มสมาชิกสามารถหาเลี้ยงครอบครัวได้ และมีความรักความอบอุ่นทั้ง 41 ครอบครัว

4) ผู้นำในชุมชนเป็นคนดีมีคุณธรรม และสามารถร่วมกันกับสมาชิกแก้ปัญหาของชุมชนได้

(ข้อมูลจาก บร. 2 เป็นแบบเก็บข้อมูลและตัวชี้วัดความเข้มแข็งชุมชน)

2. ความเข้มแข็งของชุมชน ตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่น ผู้ทำวิจัยสรุปรวมความคิดเห็นของประชากรทุกเพศ ทุกวัยในบ้านมะเรียงน้อย หมู่ 1 ถึงอนาคตของกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท คณะกรรมการและกลุ่มสมาชิกสามารถดำเนินการบริหารจัดการเงินตัวนี้ได้สำเร็จ สังเกตได้จากเม็ดเงินที่เพิ่มขึ้นจากการกู้ยืม อีกทั้งกลุ่มสมาชิกมีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกันสังเกตจากการร่วมประชุม ร่วมทำกิจกรรม และร่วมงานบุญต่าง ๆ เมื่อสมาชิกภายในหมู่บ้านมีความสามัคคี การประกอบอาชีพการงานใด ๆ ก็จะได้สำเร็จ ซึ่งก็นับว่าเป็นการพัฒนาไปในทางที่ดี ทั้งยังเป็นการเพิ่มศักยภาพความเข้มแข็งมาสู่หมู่บ้าน ซึ่งเป็นระดับรากฐานของประเทศอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 สรุป อภิปรายผล

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านมะเรียงน้อย หมู่ 1 สรุปได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อศึกษาการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านมะเรียงน้อย หมู่ 1
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านมะเรียงน้อย หมู่ 1
3. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ และการเกิดความเชื่อมโยงระหว่างหมู่บ้านและตำบล
4. เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ตามทัศนะของประชาชนในหมู่บ้านมะเรียงน้อย หมู่ 1 และระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัด

2. วิธีดำเนินการ

1. การศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านมะเรียงน้อย หมู่ 1
3. ใช้ชีพิโมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวชี้วัด ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล
4. การรวบรวมข้อมูล
5. วิเคราะห์ข้อมูล

3. ผลการดำเนินงาน

กองทุนหมู่บ้านมะเรียงน้อย ก่อตั้งเมื่อ 4 กรกฎาคม 2544 มีสมาชิกกองทุนทั้งสิ้น 56 คน คณะกรรมการบริหารจัดการกองทุนมี 15 คน แบ่งชาย 8 คน และหญิง 7 คน ได้รับอนุมัติเงินภาครัฐจำนวน 1 ล้านบาท เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2545 เนื่องจากเอกสารส่งไปทางหน่วยงานทำหาย ต้องส่งเอกสารไปใหม่ ทำให้ได้รับเงินกองทุนล่าช้า เงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท รัฐบาลโอนเข้าธนาคารออมสิน สาขานนจอมพล โดยฝากประเภทออมทรัพย์โดยใช้ชื่อว่า “ บัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านมะเรียงน้อย ” เลขบัญชีธนาคารกองทุนล้าน

บาท 06-4317-20-053390-8 เงินสะสมของกองทุน มีจำนวน 6,700 บาท นำเข้าธนาคารออมสิน สาขาถนนจอมพล หมายเลขบัญชีธนาคารเงินสะสมของกองทุน 06-4317-20-053504- 0

ซึ่งทางกองทุนหมู่บ้านได้มีการอนุมัติให้กู้ดังนี้

ทำสวน 3 ราย เลี้ยงสัตว์ 8 ราย อุตสาหกรรม 1 ราย ค้าขาย 11 ราย บริการ 6 ราย ลดรายจ่ายในครอบครัว 1 ราย รวมผู้กู้ ทั้งหมด 42 ราย เป็น จำนวนเงิน 947,000 บาท เมื่อมีกองทุนเงินล้านเกิดขึ้น ชาวบ้านมะเรียงน้อยได้มีการพึ่งพาตนเอง เริ่มตั้งแต่กระบวนการสรรหากรรมการกองทุน กระบวนการได้มา กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกองทุน การทำบัญชี การร่วมกันบริหารจัดการกองทุนเพื่อความเข้มแข็ง โดยมีบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านได้เข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการกองทุนด้านการจัดเวทีชาวบ้านให้สมาชิกผู้กู้ได้มีส่วนร่วม และแก้ปัญหาซึ่งกันและกัน การเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้จากกองทุนหมู่บ้านภายในตำบล หมู่บ้าน และกองทุนหมู่บ้านอื่นภายในตำบล และอำเภอเป็นฝ่ายประสานงาน และคณะบัณฑิตกองทุนตำบลพะเนาทุกคน

4. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านมะเรียงน้อย หมู่ 1

วัตถุประสงค์ข้อ 1 เพื่อศึกษาการบรรลุเป้าหมาย5 ข้อของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

สรุป

การเกิดกองทุนหมู่บ้านมะเรียงน้อยขึ้นได้นั้น เนื่องจากมีสภาพหมู่บ้าน สภาพเศรษฐกิจ การมีเงินกองทุนสมทบเช่น เงินสัจจะออมทรัพย์ เงินสมทบกองทุนเป็นเงินที่ให้ชาวบ้านได้ กู้ยืมเพื่อพัฒนาอาชีพ การสร้างงาน สร้างรายได้ รวมทั้งมีกระบวนการในการดำเนินการจัดสรร ให้สมาชิกได้กู้ยืม เพื่อจะได้มีเงินทุนในการประกอบอาชีพ คณะกรรมการกองทุนมีความพร้อม และความเต็มใจที่จะเข้าร่วมบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านให้เข้มแข็งและยั่งยืนมีชาวบ้านสมัคร เข้าเป็นสมาชิกกองทุนเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ มีการวางแผนจัดสรรผลประโยชน์จากกองทุน เพื่อพัฒนาหมู่บ้าน ทั้งพัฒนาคนและพัฒนาสิ่งแวดล้อม

อภิปรายผล

การเกิดกองทุนหมู่บ้านนั้นต้องอาศัยความร่วมมือของประชาชนในหมู่บ้านและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรวมทั้งการระดมเงินทุนต่างๆที่มีอยู่แล้วมาสมทบ

วัตถุประสงค์ข้อ 2 บัณฑิตด้านบวก ด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุ เป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชน

สรุป

ด้านบวกเพื่อพัฒนาอาชีพที่เคยประกอบอาชีพมาก่อนแล้วให้ดีขึ้นและมีรายได้เพิ่มมากกว่าเดิมจึงมีการเรียนรู้เพิ่มเติม เพื่อให้ผลผลิตออกมาดี

ด้านลบ

ชาวบ้านยังเป็นหนี้ธนาคารและนายทุนต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราสูงจึงทำให้ไม่มีเงินทุนสำรองที่จะนำไปประกอบอาชีพต่อไป

อภิปรายผล

การมีเงินทุน 1 ล้านบาท ในหมู่บ้านทำให้ชาวบ้านมีเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและบรรเทาความเดือดร้อนในเบื้องต้น และยังช่วยให้ประชาชนมีการพัฒนาอาชีพ และสร้างรายได้ในระดับหนึ่ง

วัตถุประสงค์ข้อ 3 การสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้และทำให้เกิดความเชื่อมโยงในระหว่างหมู่บ้าน/ตำบล

สรุป

เกิดการสร้างองค์กรเครือข่ายเชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างกองทุนหมู่บ้านมะเร็งน้อย และกองทุนหมู่บ้านอื่นในตำบลพะเนา โดยมีคณะกรรมการระดับอำเภอและคณะบัณฑิตตำบลพะเนา ร่วมกันจัดเวทีระดับตำบล เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ของการประกอบอาชีพเดียวกัน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์พร้อมกับการแก้ปัญหาาร่วมกัน เพื่อจะได้นำมาแก้ไข

อภิปรายผล

การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างประชาชนในชุมชนเดียวกันและชุมชนใกล้เคียง

วัตถุประสงค์ข้อ 4 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะ ของประชาชนและที่กำหนดโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

สรุป

มาจากความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ไม่มีการคดโกงกันภายในหมู่บ้าน โดยเฉพาะเรื่องการชำระหนี้ การที่ประชาชนในหมู่บ้านมีงานทำ มีรายได้ทุกครอบครัว ทำให้ศักยภาพด้านฐานะการเงินของชาวบ้านมีความมั่นคง การมีความเป็นอยู่แบบเครือญาติทำให้เกิดความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยเฉพาะการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสภายในหมู่บ้าน ก่อให้เกิดความสามัคคีเข้มแข็งและยั่งยืน

5. ผลกระทบโดยตรงและผลกระทบโดยอ้อม

ผลกระทบโดยตรง สมาชิกผู้กู้เงินไป สามารถลงทุนประกอบอาชีพมีรายได้เพิ่มขึ้นในครอบครัว ทำให้สามารถชำระหนี้กองทุนได้จึงทำให้กองทุนเติบโตขึ้น

ผลกระทบโดยอ้อม ทำให้มีอาชีพใหม่เกิดขึ้นในหมู่บ้านและทำให้คนในชุมชนไม่
ออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน ทำให้มีเงินหมุนเวียนในชุมชน และมีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคน
ในชุมชนและชุมชนอื่น

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะ

จากการที่ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ปฏิบัติงานอยู่ในหมู่บ้านมะเรียงน้อย พบว่าควรจะมีการปรับ
ปรุงแก้ไข ดังนี้

1. ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน

ข้อเสนอแนะที่ 1 ระยะเวลาการคืนทุน ควรจะให้สมาชิกผู้กู้เงินผ่อนชำระเป็น
งวด ๆ ได้ เช่น ชำระทุก 3 เดือน หรือชำระทุก 6 เดือน จะได้มีเงินหมุนเวียนเร็วขึ้น

ข้อเสนอแนะที่ 2 การปล่อยเงินกู้ฉุกเฉิน ควรระบุเงื่อนไขให้ชัดเจนว่าสมาชิกจะ
กู้เงินฉุกเฉินได้ในกรณีใดบ้าง สมาชิกจะได้รู้ขั้นตอนของการใช้เงินฉุกเฉิน

2. การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

ข้อเสนอแนะที่ 1 ให้มีการแบ่งหน้าที่ให้คณะกรรมการในแต่ละตำแหน่งให้ชัด
เจน ไม่ใช้รวมงานรวมอำนาจไว้ที่ประธานและเลขานุการกองทุนเท่านั้น

ข้อเสนอแนะที่ 2 งานด้านเอกสารไม่มีระบบระเบียบ โดยเฉพาะบัญชีคู่มือออก
ตรวจสอบได้ยาก

ข้อเสนอแนะที่ 3 อาชีพเดิมที่ผู้กู้เงินได้ทำไปก่อนที่จะมีกองทุนเงินล้าน เมื่อ
สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนไปแล้วไม่ได้มีการพัฒนาอาชีพอย่างจริงจัง ไม่มีการเพิ่มทุนและไม่มีการลง
ทุนใหม่ อาชีพที่ทำยังอยู่ในรูปแบบเดิม ขาดการแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะที่ 4 ในการให้เงินกู้ ครอบครัวยุคหนึ่งมีคนกู้หลายคน เช่น หลังหนึ่งกู้
5 คนก็มี 3 คนก็มี ทำให้ไม่กระจายครอบครัวในการกู้เงิน เวลาถึงปีเกรงว่าจะชำระไม่ทัน

3. การศึกษาและการทำการวิจัยต่อ

ข้อเสนอแนะที่ 1 ควรมีการทำวิจัยคางการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่อ
เนื่องไปอีกเพื่อจะได้มีประสิทธิภาพและเห็นผลระยะยาว

บรรณานุกรม

กร พิษณุ. 2545. หนังสือกองทุน. มติชน. 31 มกราคม 2545 หน้า 9
คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. สำนักงาน 2544.

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. (ม.ป.ท.)
คณะทำงานเพิ่มสัมฤทธิ์ผลการนิเทศงานนักศึกษาตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร
จัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง นครราชสีมา 2525. คู่มือการจัดเก็บข้อมูล
บร.1 – 12 นครราชสีมา : ศูนย์บรรณสาร และสื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
สุรนารี

โฆสิต ปันเปี่ยมรัษฎ์. 2532. โครงการผลิตกับการกระจายผลการพัฒนา. กรุงเทพฯ :
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

เฉลียว บุรีภักดี (บรรณาธิการ). 2545. ชุมชนวิชาการวิจัยชุมชน. กรุงเทพฯ :
เอส.อาร์.พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.

ฤทธิ์ ศิริมาตย์. 2525. ความยากจนกับความต้องการขั้นมูลฐาน. กรุงเทพฯ :
มิตรนราการพิมพ์.ไทย ทิวสุวรรณกุล. การประเมินเพื่อการพัฒนา. (อัดสำเนา)

นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์. 2541. วิเคราะห์ปัญหาสำคัญในสังคมไทย. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นิตา ชูโต. 2531. การประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ : พิมพ์ มาสเตอร์ เพรส.

สมหวัง พิริยานุวัฒน์ (บรรณาธิการ). 2537. รวบรวมบทบาททางการประเมินโครงการ.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.